

PAREMPAA PALVELUA PERHEILLE

Lapsiperheiden kotipalvelun kehittäminen osaksi perhetyön palveluita Euran kunnassa

Sanna Viitasalo

Opinnäytetyö, kevät 2017

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalian koulutusohjelma

Sosionomi (AMK) + lastentarhanopettajan virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Viitasalo, Sanna. Parempaa palvelua perheille - lapsiperheiden kotipalvelun kehittäminen osaksi perhetyön palveluita Euran kunnassa. Kevät 2017, 49s., 2 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK) + lastentarhaopettajan virkakelpoisuus.

Opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää Euran kunnan sosiaalitoimen lapsiperheiden kotipalvelua. Lapsiperheiden kotipalvelu on lakisääteinen palvelu, jota Euran kunta tarjoaa tällä hetkellä muutamalle perheelle ostopalveluna. Tarkoituksena oli selvittää tämän hetkinen tilanne kunnassa ja esittää perustelut lapsiperheiden kotipalvelun tarjoamiseen omana palveluna ja osana ennaltaehkäisevän perhetyön palveluita.

Kehittämishankkeen työmenetelminä olivat työntekijöiden haastattelut sekä benchmarking eli toisten kuntien toimivien käytänteiden selvittäminen. Opinnäytetyössä tarkasteltiin lapsiperheiden varhaisen tuen tarvetta, lapsiperheiden kotipalvelun tilannetta Suomessa ja sosiaalipalveluita ohjaavaa lainsäädäntöä. Sosiaalihuoltolaki sekä sosiaali- ja terveysministeriön julkaisema valtakunnallinen lapsi- ja perhetyön muutosohjelma (LAPE) olivat perusteina ennaltaehkäisevien perhetyön palveluiden kehittämisessä. Samalla valtakunnallinen sosiaali- ja terveyspalveluiden uudistus tuo haasteensa kehittämishankkeen työmallin toteuttamiselle. Selvitys lapsiperheiden kotipalvelun ja perhetyön kehittämisestä ja toimintamallista luovutettiin Euran kunnan johtavalle sosiaalityöntekijälle ja hän jatkaa asian eteenpäin viemistä.

Kehittämishankkeen lopputuloksena oli selvitystyö, jossa perustellaan, miksi kunnan tulisi tarjota lapsiperheiden kotipalvelu omana palvelunaan. Opinnäytetyö kuvaa kehittämishankkeen prosessia sekä sisältää kunnalle annetun esityksen lapsiperheiden kotipalvelun ja perhetyön kehittämisestä.

Asiasanat: lapsiperheiden kotipalvelu, ennaltaehkäisevä perhetyö, varhainen tuki, matalan kynnyksen palvelu, sosiaalihuoltolaki, kehittämishanke

ABSTRACT

Viitasalo, Sanna. Better service for families – developing the home help service to be part of preventive family work in Eura. 49p, 2 appendices.

Language: Finnish. Pori, spring 2017.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Program in Social Services, Option for Kindergarten Teacher. Degree: Bachelor of Social Services.

The aim of this bachelor's thesis was to develop home help service for families in municipality of Eura. The home help service for families is a statutory service which the municipality of Eura is currently offering for limited number of families. Service is offered as purchased service. The purpose was to find out the current situation in the municipality and furthermore, to provide a justification for the development of home help service as their own service and as part of preventive family work services.

The data was collected by interviewing the employees and by benchmarking home help service in other municipalities which means discovering operating practices in other municipalities. The theoretical framework consists of information on the welfare of families and about early support provided for families in Finland. Furthermore, discusses the legislation, (LAPE) program, which forms the basis for the development of preventive family work. Taken account that the national social and health care reform brings challenges to the implementation of a development project working model. The presentation was given for leading social worker in municipality and she continues process from there on.

The result of the development project was a presentation to develop home help service for families so that municipality offers service as their own service. The thesis describes a development process and theory and includes the presentation which was given to municipality.

Keywords: home help service, preventive family services, early support, low-threshold service, social welfare act, development project

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 LAPSIPERHEIDEN KOTIPALVELUN JA PERHETYÖN KEHITTÄMISEN PERUSTEET	8
2.1 Lapsiperheiden kotipalvelu Suomessa	8
2.2 Lapsi ja perhepalveluiden muutosohjelma osana sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen uudistusta.....	12
2.3 Lapsiperheiden hyvinvointi ja varhaisen tuen tarve	13
2.4 Lapsiperheiden kotipalvelu ennaltaehkäisevän perhetyönä	14
2.6 Perhetyön prosessin vaiheet	16
3 SOSIAALIPALVELUIDEN KEHITTÄMINEN JA SITÄ OHJAAVA LAINSÄÄDÄNTÖ	18
3.1 Sosiaalipalveluiden kehittäminen	18
3.2 Kunnallinen päätöksenteko ja tuleva maakuntahallinto	20
3.3 Sosiaalihuoltolaki kehittämistyön pohjana	21
3.4 Lapsiperheiden kotipalvelua koskeva lainsäädäntö.....	23
3.5 Asiakasmaksuperusteet ja kotipalvelun rahoitusmahdollisuudet	24
3.6 Työntekijöiden kelpoisuus	25
4 EURAN KUNNAN SOSIAALIPALVELUT PERHEILLE	27
5 KEHITTÄMISHANKKEEN TOTEUTTAMINEN	29
5.1 Kehittämishankkeen prosessi.....	29
5.2 Benchmarkkaus muiden kuntien perhetyöstä ja kotipalvelusta	31
5.3 Esitys lapsiperheiden kotipalvelun toimintamallista	33
6 KEHITTÄMISHANKKEEN ARVIOINTI	41
7 POHDINTA	44
LÄHTEET.....	46
LIITTEET.....	50

LIITE 1. Lapsiperheiden kotipalveluhakemus	50
LIITE 2. Tuloksetilomake lapsiperheiden kotipalvelua varten.....	51

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön idea kehittyi työelämän tarpeiden mukaisesti. Keskustellessani mahdollisesta työharjoittelupaikasta Euran kunnan perusturvajohtajan kanssa sain kuulla mahdollisuudesta tehdä Euran kuntaan opinnäytetyön kehittämishankkeena. Sopimus opinnäytetyön tekemisestä kirjoitettiin johtavan sosiaalityöntekijän kanssa keväällä 2016, jolloin kehittämispöytä lähti alkuun. Opinnäytetyön aihe muotoutui yhteistyössä kunnan henkilöstön kanssa.

Euran kunnan perhekeskuksen työntekijöiden sekä neuvolan työntekijöiden kanssa käytyjen keskustelujen perusteella kunnan työntekijöiden toiveena on kehittää heille toimiva sosiaalihuoltolain vaatimukset täyttävä lapsiperheiden kotipalvelun ja mahdollisesti myös ennaltaehkäisevän perhetyön malli, joka palvelee kunnan lapsiperheitä ja on toteuttavissa resurssien puitteissa. Henkilökunnan mukaan Euran kunta tarjoaa vuonna 2016 lapsiperheiden kotipalvelua ostopalveluna muutamille perheille. Ennaltaehkäiseviä perhepalveluita ovat neuvolapalvelut, varhaiskasvatuspalvelut sekä sosiaalihuoltolain mukainen perhetyö, jota toteuttaa kunnan kaksi lastensuojelun sosiaaliohjaajaa.

Sosiaalihuoltolain uudistus tuli voimaan opintojeni aikana ja sain osallistua sosiaalihuoltolain koulutuksiin. Se vahvisti kiinnostustani siihen, miten kunnat järjestävät sosiaalihuoltolain mukaiset perhepalvelut ja mikä on niiden suhde nykyisiin lastensuojelun palveluihin. Oli hienoa saada tehdä opinnäytetyö mahdollisimman ajankohtaisesta ja itseäni kiinnostavasta aiheesta. Lisäksi lastentarhanopettajan pätevyyden edellytyksenä on, että opinnäytetyö liittyy lapsiin tai pienten lasten perheisiin.

Opinnäytetyön kehittämishankkeen tavoitteena oli tehdä Euran kunnalle selvitys siitä, miksi kunnan tulisi tuottaa lapsiperheiden kotipalvelu omana palvelunaan. Opinnäytetyössä perustellaan lapsiperheiden kotipalvelun sekä ennaltaehkäisevän perhetyön tarve. Perustelut pohjautuvat sosiaalihuoltolakiin sekä valtakunnallisiin sosiaalipalveluiden uudistuksiin ja perheiden hyvinvointiin ja varhaisen tuen tutkimuksiin. Hyödynsin kehittämishankkeessa benchmarkkausta eli selvitin

toisten kuntien toimivia käytäntöjä lapsiperheiden kotipalvelun ja perhetyön osalta.

Opinnäytetyö antaa ajankohtaisen kuvauksen lapsiperheiden kotipalvelun nykytilasta sekä historiasta. Lapsiperheiden palveluiden kehittäminen ennaltaehkäiseviin palveluihin on ajankohtaista ja opinnäytetyö esittelee linkittymisen sosiaali- ja terveystalveluiden uudistamiseen. Opinnäytetyön raportti kuvaa kehittämishankkeen prosessia sekä sisältää kunnalle annetun esityksen lapsiperheiden kotipalvelun ja perhetyön kehittämisestä. Opinnäytetyöstä voivat hyötyä Euran kunnan perhekeskuksen työntekijät vaikuttamalla kunnan päättäjiin opinnäytetyössä esiin tulleilla perusteilla. Maakuntatasolla opinnäytetyöstä voi olla hyötyä, kun selvitetään alueellista lapsi- ja perhepalveluiden kehittämistä. Osallistuminen tällaiseen projektiin ja lain vaatimien palveluiden kehittämiseen oli erittäin mielenkiintoinen haaste.

2 LAPSIPERHEIDEN KOTIPALVELUN JA PERHETYÖN KEHITTÄMISEN PERUSTEET

Lapsiperheiden kotipalvelun mahdollistaminen kunnan sosiaalipalveluissa pohjautuu valtakunnalliseen kehittämissuuntaan, jossa pyritään panostamaan ehkäiseviin ja varhaisen tuen lapsi- ja perhepalveluihin. Lasten arkea ja kasvuympäristöä koskeviin palveluihin on tehty viimeisen parinkymmenen vuoden aikana leikkauksia. Muutokset ovat vaarantaneet lasten hyvän kasvun mahdollisuudet. 1990-luvun laman aikana heikennetyillä kuntien peruspalveluilla luotiin tarve korjaviin palveluihin. Lapsiperheiden kotipalvelua vähennettiin, vaikka oli todistettusti havaittu, että kotiin annettu tuki vahvistaa myönteistä vanhemmuutta ja vanhemmuuteen valmentaminen ehkäisee lasten käytösongelmia. (Eskola 2014, 4.)

Kotipalvelumallin luomisen lähtökohtana on tarve lapsiperheiden kotipalvelulle osana kunnan sosiaalipalveluita ja ehkäiseviä perhetyön palveluita. Lapsiperheiden kotipalvelu on sosiaalihuoltolaissa määritelty varhaisen tuen ja matalan kynnyksen palvelu perheille, joten avaan myös nämä käsitteet. Sosiaalihuoltolaissa lapsiperheiden palveluina mainitaan lapsiperheiden kotipalvelun lisäksi perhetyö. Mielestäni sekä sosiaali- ja terveysministeriön että kuntaliiton näkemysten mukaan perhetyö ja lapsiperheiden kotipalvelu kulkevat käsi kädessä ja tukevat kokonaisvaltaista lapsiperheiden varhaista tukemista ja ohjausta. (Sosiaalihuoltolaki 2014; Sosiaali- ja terveysministeriö 2016, 5–6; Puustinen-Korhonen 2013, 23.)

2.1 Lapsiperheiden kotipalvelu Suomessa

Mannerheimin Lastensuojeluliitto käynnisti järjestelmällisen kodinhoitajatoiminnan Suomessa 1930-luvulla. Työ oli sekä konkreettista työapua että kasvatuksellista ja ohjaavaa lastenhoidon opastusta. MLL organisoivat kodinhoitajien koulutuksen 1939. Ensimmäinen kotipalvelutoimintaa koskeva laki annettiin 1950-luvulla ja tällöin palvelu oli tarkoitettu lähinnä vähävaraisille, monilapsisille perheille. 1966 voimaantullut laki kunnallisesta kodinhoitoavusta laajensi kodinhoitoavun

koskemaan kaikkia yhteiskunnan jäseniä. (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen 2012, 47–49.)

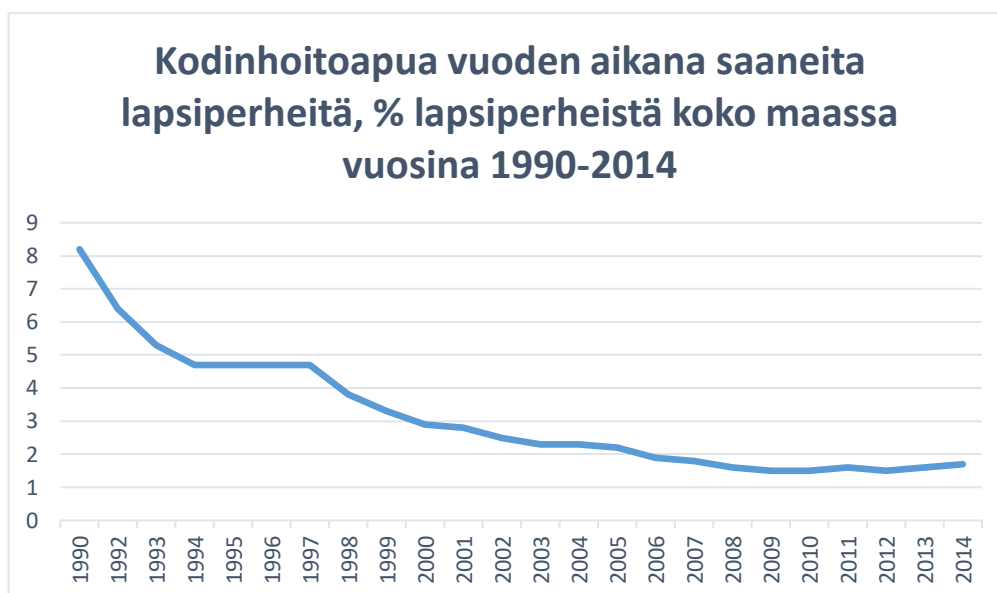
Työnjako selkiytyi siten, että kodinhoitajat työskentelivät lapsiperheissä ja kotiavustajat vanhusten parissa. Kodinhoitajan sai perheeseen enintään kahdeksi viikoksi. 1980-luvulla kotipalvelu tuli osaksi sosiaalihuoltolakia. Kotipalveluasiakkaiksi määriteltiin lapsiperheet, vanhuksat ja vammaiset. Lapsiperheiden osuus kotipalveluasiakkaista alkoi laskea jo 1980-luvulla. 1990-luvulla moniammatillisuus ja verkostoituminen vahvistuivat ja lastensuojelu ja kotipalvelu aloittivat yhteistyön perheissä. Kuntien heikko taloustilanne ja yhteiskunnassa vallitseva lama pahensivat perheiden ongelmia ja avun tarvetta, mutta samalla kuntien resurssit tarjota kotipalvelua vähenivät. (Järvinen ym. 2012, 47–49.)

Vielä vuonna 1990 8,2 prosenttia lapsiperheistä sai kodinhoitoapua ja se oli merkittävä ehkäisevä palvelumuoto. Lainsäädäntö ei ole lapsiperheiden kotipalvelun saannin osalta muuttunut vuonna 1982 annetun sosiaalihuoltolain aikana, mutta lapsiperheiden osuus kotipalvelua saaneista on alentunut niin, että vuonna 2010 vain 1,5 prosenttia lapsiperheistä sai kotipalvelua. Yksityisten palveluntuottajien kotipalvelun asiakkuuksia oli vuonna 2010 yhteensä 7206 perhettä. Kunnan kustantamaa kotipalvelua annettiin vuonna 2012 yhteensä 9078 lapsiperheelle, mikä oli silloin 1,6 prosenttia kaikista lapsiperheistä. (Hallituksen esitys eduskunnalle sosiaalihuoltolaiksi 2014, 16–17.)

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos ylläpitää tilastoja kodinhoitoapua saaneista lapsiperheistä vuosina 1990–2014. Alla on taulukko sekä kuvio, joissa näkyy prosentuaalinen osuus kodinhoitoapua saaneiden määrästään kaikista lapsiperheistä koko maassa.

TAULUKKO 1. Prosenttiosuus kodinhoitoapua saaneiden määrästään kaikista lapsiperheistä (Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi i.a.)

vuosi	1990	1992	1994	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2014
%	8,2	5,3	4,7	4,7	3,8	2,9	2,5	2,3	1,9	1,6	1,5	1,7

KUVIO 1. Kodinhoitoapua saaneet lapsiperheet prosentteina (Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi i.a.)

Etelä-Suomen aluehallintovirasto selvitti vuonna 2008 alueen kunnilta tarjoavatko he lapsiperheiden kotipalvelua ja onko palvelun tarvetta selvitetty. Kuntien antamista selvityksistä ilmeni, että palvelun tarjontaa oli vähennetty eikä kunnissa tiedetty tarpeen määrää. Kuntalaiset eivät aina edes tienneet palvelun mahdollisuudesta vaan hakivat kotipalvelua suoraan yksityisiltä palveluntuottajilta. Joissain kunnissa kotipalvelua tarjottiin osana lastensuojelun palveluita ja joissain kotipalvelua ei ollut ollenkaan. Myös muualla Suomessa oli havaittavissa sama ilmiö. Aluehallintoviranomaisen väliintulo näytti elvyttävän lapsiperheiden kotipalvelun tarjontaa ja mahdollisuutta ainakin osassa kuntia. (Järvinen ym. 2012, 74–75.)

Kuntaliitto on julkaissut erityisasiantuntijan tekemän selvityksen kotipalvelun nykytilasta ja tulevaisuuden kehityksestä Suomessa ja se perustuu tilastokeskuksen keräämiin tietoihin. Tämän selvityksen mukaan vuonna 2012 jäi 43 193 lapsiperheeltä saamatta kotipalvelua vuoden 1990 tasoon verrattuna. Lapsiperheiden osuus kotipalvelua saaneista putosi määrällisesti vuodesta 2005 vuoteen 2010 lähes 3900 perheellä. Vuonna 2011 kaikista valtakunnan kotipalvelukäynneistä noin 90 prosenttia suuntautui vanhuskotitalouksiin ja hieman alle 1 prosentti lapsiperhetalouksiin. (Puustinen-Korhonen 2013, 6–9.)

Kuntaliiton tekemän lastensuojelun kuntakyselyn mukaan kotipalvelu oli vastaajien mukaan palvelu, jonka saaminen saattoi edellyttää lastensuojelun asiakkuutta. 121 kuntaa osti lastensuojelun asiakasperheille kotipalvelua yksityisiltä palveluntuottajilta ja 60 kuntaa vastasi, että kotipalvelu jää useimmiten kokonaan saamatta. Kuntaliiton näkemyksen mukaan kunnilla tulisi olla toimintamalli lapsiperheiden kotipalvelun järjestämisestä esimerkiksi neuvolan ja sosiaalitoimen yhteisenä toimintamallina. Kotipalvelun saamisen ei myöskään pidä edellyttää lastensuojelun asiakkuutta. Kuntaliiton mukaan kotipalvelua ja perhetyötä tulee kehittää rinnakkain eikä vain jompaakumpaa toisen kustannuksella. (Puustinen-Korhonen 2013,11, 23.)

Kuntaliitto selvitti lapsiperheiden kotipalvelun tilannetta vuonna 2014 44 kunnassa, joiden väestöpohja on 1,5 miljoonaa asukasta. Vastauksia tuli 28 kunnalta, joihin kuului erikokoisia kuntia, kuntayhtymiä sekä vastuukuntia. Puolet vastanneista arvioi kysynnän kasvaneen lakimuutoksen voimaantulon jälkeen ja vajaa kolmannes arvioi, että hakijoita on selvästi enemmän ja osassa kysyntä oli kaksinkertaistunut. Kysynnän ennakoitiin kuitenkin kasvavan, kun perheet tiedostavat palvelumahdollisuuden paremmin. (Kuntaliitto 2015.)

Joka kolmas kunta on lisännyt henkilöstöä tai palvelu on mahdollistettu palvelusetelillä tai ostopalvelusopimuksilla yksityisten palveluntuottajien kanssa. Osa kunnista oli käynnistämässä palvelua, seuraamassa kasvavaa tarvetta sekä suunnittelemassa toimenpiteitä. (Kuntaliitto 2015.)

Kuntien osalta lapsiperheiden kotipalvelun järjestämiseen vaikuttaa kuntien taloudellinen tilanne, mikä vaikeuttaa henkilöstön lisäämistä ja näin ollen muutamia ratkaisuja kotipalvelun järjestämisestä on tehty ostopalveluna palveluseteleitä käyttämällä. Yksi ongelma lastensuojelun ja ehkäisevän perhetyön osalta on myös se, että lastensuojelun asiakkuutta ei voida päättää, mikäli sosiaalihuoltolain mukaisissa palveluissa ei ole henkilöstöä, joka voisi jatkaa perhetyötä lastensuojelun asiakkuuden jälkeen. Näin ollen kuntien tulee kartoittaa ja määritellä palveluissaan ennaltaehkäisevän perhetyön sekä lastensuojelun työkentät. (Kuntaliitto 2015.)

2.2 Lapsi ja perhepalveluiden muutosohjelma osana sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen uudistusta

Julkisten sosiaali- ja terveystalvelujen järjestämisvastuu siirtyy kunnilta ja kuntayhtymiltä 18 maakunnalle 1.1.2019. Sote-uudistuksen tavoitteena on yhdistää palveluita asiakaslähtöisesti parantaen palvelujen yhdenvertaisuutta ja saatavuutta. Tavoitteena on kaventaa ihmisten hyvinvointieroja ja taata sujuvat, oikea-aikaiset sekä kustannustehokkaat palvelut. Lapsi- ja perhepalvelut uudistetaan valtakunnallisella muutosohjelmalla (LAPE). (Sote- ja maakuntauudistus i.a.)

Lapsi- ja perhepalveluiden kehittäminen on yksi hallituksen kärkihankkeista. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaiseman lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman tavoitteena on uudistaa lasten, nuorten ja perheiden palvelut. Uudistus tehdään asiakaslähtöisesti huomioiden palveluiden ennaltaehkäisevyys, varhainen tuki ja hoito. Muutosohjelma on maakuntakierroksella kesällä 2016 ja se on tarkoitus toteuttaa 2016–2018. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2016, 2,18.)

Muutosohjelmalla halutaan vahvistaa vanhemmuutta sekä matalan kynnyksen palveluita. Määrärahoja on tarkoitus kohdentaa lapsiperheiden kotipalvelun saatavuuden turvaamiseksi. Painopistettä halutaan siirtää ehkäiseviin ja varhaisen tuen sekä hoidon palveluihin huomioiden ensisijaisesti lapsen etu ja hyvinvointi. Pyrkimyksenä on integroida kaikki lasten, nuorten sekä perheiden palvelut yhdeksi lapsi- ja perhelähtöiseksi palvelukokonaisuudeksi. Tavoitteena on luoda toimiva perhekeskustoimintamalli. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2016, 5–6.)

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaa ohjaavat periaatteet ovat lapsen oikeudet ja lapsen etu sekä lasten ja perheiden omien voimavarojen vahvistaminen. Lisäksi taustalla on lapsi- ja perhelähtöisyys sekä perheiden monimuotoisuus. Lapsen etu perustuu YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen, jossa velvoitetaan julkinen valta antamaan vanhemmille asianmukaista apua lapsen kasvatukseen. Perheiden voimavaroja vahvistavassa toimintatavassa korostuvat vuorovaikutus, perheen yhtenäisyyden vahvistaminen, yksilölliset tarpeet sekä perheen monimuotoisuuden huomioiva tuki. Vanhemmuutta tuetaan oikein kohdennettuna neuvolasta ja varhaiskasvatuksesta lähtien aina täysi-ikäisyyteen asti.

Muutosohjelman periaatteiden mukaisesti palveluissa huomioidaan toimivien palveluiden kokonaisuus ja ammattilaisten sektorirajat ylittävät yhteistyömuodot. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2016, 14–16.)

Satakunnassa muutosohjelma toteutetaan SATULA-hankkeella. SATULA-hankkeen tarkoituksena on kehittää lasten, nuorten ja perheiden perus- ja erityistason palveluja. Lisäksi toteutetaan yhteistyötä varhaiskasvatuksen ja koulujen kanssa. Hanke toteutetaan Satakunnassa 1.3.2017–31.10.2018. (Satasote 2017.)

2.3 Lapsiperheiden hyvinvointi ja varhaisen tuen tarve

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos on tutkinut lasten ja lapsiperheiden hyvinvointia ja julkaissut tutkimuksiin perustuen lapsiperheiden hyvinvointi -kirjan. Uusin tutkimus on vuodelta 2012. Tutkimuksen tulosten perusteella vanhemmat kokevat saavansa lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyviin huoliin apua hyvin, mutta vanhemmuuteen ja perheen tilanteeseen liittyen huomattavasti harvemmin. Avun saannin vaikeutta lisäävät ehkäisevien palveluiden vähäiset resurssit. Lisäksi perheiden näkökulmasta palvelujärjestelmä koetaan hajanaiseksi sekä palvelujen antajien yhteistyö puutteelliseksi. Länsi-Suomen alueella perhetyön ja kotipalvelun saatavuus koettiin jonkin verran muuta maata vaikeampana. (Halme & Perälä 2014, 225, 232.)

Varhaisen tuen käsite on merkittävä puhuttaessa lapsiperheiden kotipalvelusta ja perhetyöstä. Varhaisella tuella tunnistetaan riskitekijöitä, jotka uhkaavat lapsen hyvinvointia. Näin riskitekijöihin ehditään puuttua ennen kuin ne kehittyvät suuremmiksi ongelmiksi. Varhaisella tuella pyritään myös vaikuttamaan lapsen hyvinvointia suojaaviin tekijöihin. Varhaisen tuen tavoitteena on lapsen hyvinvointi, joka saavutetaan vanhemmuutta ja perhettä tukemalla. (Lindqvist 2008, 11.)

Pohjoismainen hyvinvointikeskus on tutkinut varhaisen tuen merkitystä perheille ja julkaissut oppaan Pohjolan lapset, varhainen tuki lapsille ja perheille. Siinä kuvataan tuloksia pohjoismaisesta yhteishankkeesta, jonka tavoitteena on levittää

tietoa hyvistä käytännöistä matalan kynnyksen palveluissa sekä varhaisesta tuesta ja interventioista perhetyössä. Tutkimuksen mukaan varhainen tuki elämän alkuvaiheessa pikkulapsi-iässä tehoaa parhaiten. Varhainen sekä laadukas tuki ja apu voi estää ongelmien kasvamisen sekä niiden hallinnan vaikeutumisen. Kiintymyssuhdeteorian mukaan lapsen ensimmäisinä vuosina saama huolenpito vaikuttaa pitkäaikaisesti lapsen kehitykseen. Vastaaminen pelkkiin fyysisiin tarpeisiin ei riitä turvaamaan lapsen kehitystä vaan tarvitaan myös emotionaalista, vuorovaikutteista huolenpitoa. Vaikeudet liittyvät usein nukkumiseen, ruoka-ai-koihin, hygieniaan tai leikkimiseen. Vanhempia opastamalla, tukemalla ja ohjaamalla edistetään sekä vanhempien että lasten taitoja, aloitekykyä ja itsenäisyyttä. Varhaisen tuen tarkoituksena on ehkäistä käytösongelmia, psyykkisiä tai fyysisiä terveysongelmia sekä vaikeuksia koulussa. (Marklund & Simic 2012, 7–11.)

2.4 Lapsiperheiden kotipalvelu ennaltaehkäisevän perhetyönä

Lapsiperheiden tuen tarpeet liittyvät usein vanhemmuutta koskeviin asioihin, mutta myös lasten kasvuun sekä kehitykseen liittyvät asiat aiheuttavat huolta perheissä (Halme & Perälä 2014, 219).

Perhetyöllä tarkoitetaan perheen hyvinvoinnin tukemista vahvistamalla perheen voimavaroja ja parantamalla perheenjäsenten keskinäistä vuorovaikutusta. Perhetyö on sosiaalihuoltolain mukainen palvelu. Perhetyötä voi tehdä ehkäisevänä tai korjaavana työnä neuvolassa, päivähoitossa, koulussa ja sosiaalitoimessa. Perhetyön asiakkuus ei vaadi lastensuojelun asiakkuutta. Lastensuojelun perhetyö on tehostettua perhetyötä. Perhetyö on matalan kynnyksen palvelua, jolloin perheet voivat hakeutua palvelun piiriin ottamalla itse yhteyttä kunnan sosiaaliohjaajaan tai työtä tekevään tahoon. (Sosiaalihuoltolaki 2014, 18§; Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2015b.) Monissa kunnissa sosiaalihuoltolain mukaisesta perhetyöstä käytetään nimitystä ennaltaehkäisevä perhetyö. Ennaltaehkäisevän perhetyön tavoitteena on ylläpitää perheen hyvinvointia ehkäisemällä elämän muutostilanteissa esiintyviä riskejä. Perhetyö tukee perhettä arjessa voimavara-lähtöisesti. Lapsiperheiden kotipalvelu on ennaltaehkäisevää perhetyötä, jossa

korostuu varhainen tukeminen. Lapsiperheiden kotipalvelu on oma sosiaalihuoltolain mukainen palvelu ja erillinen sosiaalihuoltolain mukaisesta perhetyöstä. (Järvinen ym. 2012, 73–75.)

Lapsiperheiden kotipalvelu on tavoitteellista ja suunnitelmallista perheen ja yhteistyötahojen kanssa yhteistyössä tehtävää vanhemmuuden sekä arjessa selviytymisen tukemista. Keskeinen tavoite työssä on perheen omien voimavarojen vahvistaminen. Työntekijä tukee ja ohjeistaa perhettä lasten ja kodinhoidossa ja arjen hallinnassa. Lapsiperheiden kotipalvelu toimii parhaimmillaan ehkäisevänä lastensuojelun muotona. Ehkäisevä, varhainen tuki vanhemmuuteen turvaa lasten kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin. Kotipalvelua tulee järjestää tarpeesta riippuen tilapäisenä tai jatkuvasti ja säännöllisesti annettuna palveluna. (Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos 2015a; Hallituksen esitys Eduskunnalle sosiaalihuoltolaiksi 2014, 17.)

Perheeseen on voinut kasautua ongelmia ja huolia, jotka uuvuttavat ja vaikeuttavat arkipäivässä selviytymistä. Sukulaisia ja muuta turvaverkkoa ei välttämättä ole saatavilla tai ei haluta pyytää apuun. Käytännössä työhön sisältyy arkipäivän tehtävissä auttamista ja ohjaamista. Työntekijä kuuntelee, tukee ja on auttava käsipari kodinhoidon töissä. Työ on myös lasten hoitamista, kun vanhempi on uupunut tai sairas ja arjen rytmittämistä sekä rajojen asettamisen harjoittelua vanhempien kanssa. Työn sisältyy sekä arkisista asioista että vaikeista tilanteista keskusteleminen ja tällöin työntekijä auttaa löytämään uusia näkökulmia ja ratkaisuja tilanteisiin. Toisinaan kotipalvelun työntekijä mallintaa miten lapsen kanssa tulee leikkiä ja olla vuorovaikutuksessa. Kaiken kaikkiaan kotipalvelun työ on arkielämän opettelua yhdessä tekemisen kautta. (Järvinen ym. 2012, 75.)

2.5 Matalan kynnyksen palvelu

Matalan kynnyksen palvelun tarkoituksena on, että asiakkaan kynnyks hakeutua palveluun on mahdollisimman alhainen. Matalan kynnyksen palvelu on maksutonta. Tärkeinä tavoitteina matalan kynnyksen palveluissa on asiakkaiden akti-

vointi, voimaantuminen sekä mahdollisuus päästä sosiaalisiin verkostoihin. Matalan kynnyksen palvelulla tavoitellaan varhaista puuttumista ja palvelujen porrastusta. Matalan kynnyksen palveluiden kehittäminen ja lisääminen ovat kirjattuina niin hallituksen ohjelmassa kuin sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisessa kehittämissuunnitelmassa. (Leemann & Hämäläinen 2015, 1–5; Leemann & Hämäläinen 2016, 590–591.)

Matalan kynnyksen palvelut järjestetään usein kohderyhmittäin ja siinä pyritään tarjoamaan palvelua yhden luukun periaatteella. Matalan kynnyksen palveluiden peruspiirteitä ja ominaisuuksia ovat muun muassa omaehtoinen asiointi ilman ajanvarausta tai lähetettä, maksuttomuus, tavoitteena varhainen puuttuminen tilanteeseen ja apua saa pienempiinkin huoliin, byrokratian vähentäminen, asiakaslähtöisyys eli palvelun toteuttaminen asiakkaan ehdoilla. Matalan kynnyksen palvelujen perusajatuksena on se, että asiakkaalle palvelujen saaminen on vaivatonta eikä edellytä merkittäviä elämäntavallisia muutoksia. (Leemann & Hämäläinen 2015, 4–5.)

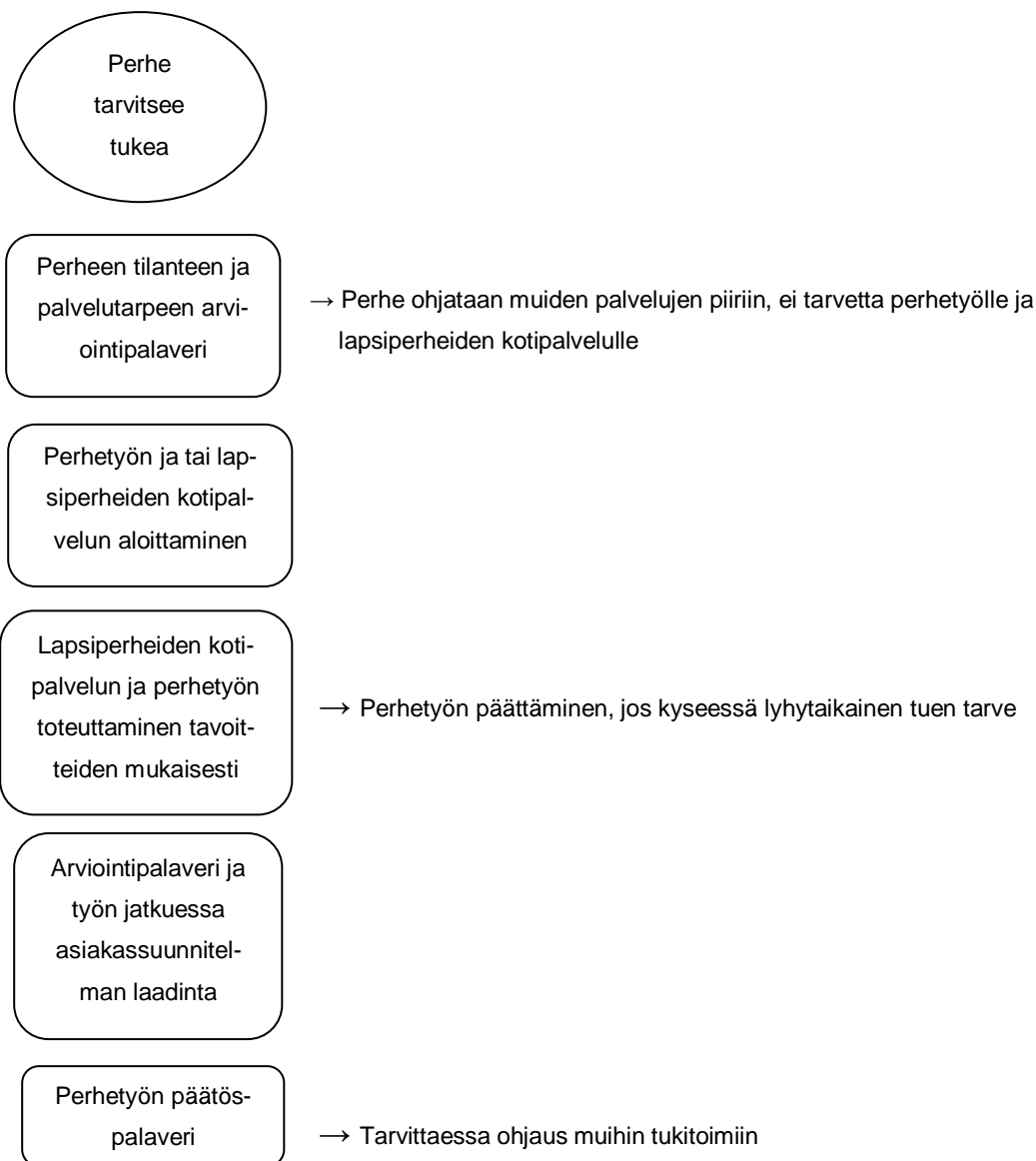
Perheillä ei ole aina riittävästi tietoa mahdollisuudesta lapsiperheiden kotipalveluun. Tietoa tulisi saada useammasta lähteestä ja useampaan otteeseen esimerkiksi neuvoloista, varhaiskasvatuksesta, koulusta ja kuntien internet-sivuilta. Kotipalvelun työntekijä voisi käydä vanhempainilloissa, neuvoloiden perhevalmennuksissa ja erilaisissa vertaisryhmissä kertomassa työstään. Yhteydenoton kynnyksen madaltuu ja helpottuu, kun työntekijä ja työmuoto ovat tutumpia. (Järvinen ym. 2012, 75.)

2.6 Perhetyön prosessin vaiheet

Perhetyön prosessin vaiheet perustuvat sosiaalihuoltolain sekä asiakasmaksulain määrittelemiin vaiheisiin asiakkuuden aloittamisesta sen päättämiseen. Perhetyön ja kotipalvelun aloittaminen vaatii asiakkuuden alkuun palvelutarpeen selvittämisen ja arvioinnin. Palvelutarpeen arviointi järjestetään useimmiten perheen kotona tai työntekijän toimipisteessä ja se tehdään yhdessä asiakasperheen

kanssa. Palvelutarpeen arvioinnissa tarkastellaan perheen tilannetta, avun tarvetta sekä perheen voimavaroja. Lähtökohtana palvelutarpeen arvioinnissa on perheen itsensä määrittelemä avun, tuen ja muutoksen tarve. (Järvinen ym. 2012, 102–106.)

Arvioinnin jälkeinen vaihe on toteutusvaihe, mikä koostuu tavoitteiden asettamisesta, suunnitelman toteuttamisesta sekä arvioinnista. Mikäli palvelulle on pitkäkestoinen tarve, tulee työntekijän ja perheen tehdä asiakassuunnitelma. Perhetyön päättymisestä tulee sopia perheen kanssa ja on tärkeää, että perhetyön kesto on perheellä tiedossa. (Järvinen ym. 2012, 106–109.)

KUVIO 2. Perhetyön prosessi (Järvinen ym. 2012, 103)

3 SOSIAALIPALVELUIDEN KEHITTÄMINEN JA SITÄ OHJAAVA LAINSÄÄDÄNTÖ

Lapsiperheiden kotipalvelun kehittämisen teorian lähtökohdat perustuvat sosiaalipalveluiden kehittämiseen sekä kuntien sosiaalityötä velvoittavaan sosiaalihuoltolakiin. Sosiaalihuoltolaki sekä laki ja asetus sosiaali- ja terveystieteiden asiakasmaksuista säättävät lapsiperheiden kotipalvelun palvelun työprosessia, palvelun hinnoittelua ja työntekijän kelpoisuutta.

Hyvinvointivaltio ja sen sosiaalipoliittinen järjestelmä muodostavat sosiaalipalveluiden kehyksen. Pohjoismaiset hyvinvointivaltioiden tarjoavat sosiaalipalveluita kaikille kansalaisille. Sosiaalipalveluiden tarkoituksena on edistää sekä ylläpitää hyvinvointia. 1960–1970-luvuilla sosiaalipalvelut nähtiin kaikille kansalaisille tarjottavaksi palveluiksi ja 1982 annetussa sosiaalihuoltolaissa sosiaalipalvelut olivat osa sosiaalihuoltoa ja niillä nähtiin olevan hyvinvointia ylläpitävä ja ongelmia ehkäisevä merkitys. 1990-luvulla sosiaalipalveluita alettiin tarkastella julkisen vallan alla olevina peruspalveluina. Palveluiden tuottavuuden sekä tehokkuuden merkitys korostui ja kunnissa pohdittiin, mitkä olivat välttämättömiä peruspalveluita ja mitkä ylimääräistä palvelua. Sosiaalihuoltolain uudistuksessa vuonna 2014 korostettiin yhdenvertaisuutta, ennaltaehkäisyä, normaalisuutta ja ihmislähtöisyyttä. Tavoitteena palveluiden kehittämisessä tulevaisuudessa onkin asiakaslähtöisyys. (Toikko 2012, 17, 29–37.)

3.1 Sosiaalipalveluiden kehittäminen

Sosiaalipalveluiden järjestäminen on vielä kuntien vastuulla ja kuntien ratkaistavaksi jää, miten palvelut tuotetaan. 1.1.2019 sosiaalipalveluiden järjestämisvastuu siirtyi maakunnille. Maakuntaudistuksella Suomeen pyritään luomaan kustannustehokkaampi julkinen hallinto, jolla turvataan tasa-arvoinen palveluiden saanti. Tällä hetkellä kunnissa on eroja sekä palvelujen saatavuudessa, että laadussa. Lainsäädäntö ohjaa, mitä palveluita kansalaisten tulee saada. Valtio on

tukenut sekä ohjeistanut kuntia kehittämään sosiaalipalveluitaan erilaisten kehittämissuunnitelmien avulla. Uusi sosiaali- ja terveystieteiden järjestämisuudistus kehittää sosiaalialan palveluita hallituksen kärkihankkeilla. Sote-uudistukseen liittyy myös aiemmin mainittu lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma. (Sote- ja maakuntauudistus i.a.) Toiminta kaikissa kehittämissuunnitelmissa on sama eli kehitetään joko palvelurakenteita tai työtapoja tai molempia. Palvelut ovat monipuolistuneet eli kunnat ostavat palveluita myös yksityisiltä palveluntuottajilta tai kolmannen sektorin toimijoilta. Myös asiakkaan rooli on noussut keskeiseksi ja esimerkiksi palvelusetelit mahdollistavat asiakkaan valinnan palvelun hankinnassa. (Toikko 2012, 129–130, 140.)

Sosiaalipalveluiden kehittämiseen liittyy haasteita. Paikallistuminen eli kuntakohtainen palveluiden tuottaminen aiheuttaa ristiriitoja päätöksentekijöiden kesken, sillä kunnan virkamiehet ratkaisevat mitä sosiaalipalveluita kunta tarjoaa ja miten ne tuotetaan. Tähän vaikuttavat sekä arvot että resurssit. Sosiaalipalveluiden tuottamisen yksi haaste on palveluiden rahoitus. Rahoitukseen liittyvät myös asiakasmaksut, joiden avulla voidaan keventää julkisen rahoituksen tarvetta ja kohdentaa rahoitusta niille, jotka palvelua käyttävät. Asiakasmaksujen käyttö sosiaalipalveluissa on ristiriidassa hyvinvointivaltion ja universalismiperiaatteen kanssa. (Toikko 2012, 131–134.)

Sote-uudistuksen myötä sosiaali- ja terveydenhuollon rahoitusvastuu siirtyy valtiolle. Hallituksen esityksen mukaan tarkoituksena on uudistaa verotusta sekä kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmää. Kunnallisveroa ja yhteisöveron tuottoa alennetaan ja vastaavasti valtion verotusta kiristetään. Maakuntien rahoituslaki säätää valtion rahoituksesta maakunnille ja maakunta päättää itsenäisesti rahoituksensa käytöstä. Laki maakuntien rahoituksesta on tällä hetkellä luonnosvaiheessa. (Sote- ja maakuntauudistus i.a.)

Sosiaalipalvelut perustuvat sekä sosiaaliseen vuorovaikutukseen esimerkiksi keskusteluun, ohjaukseen ja neuvontaan, että konkreettiseen auttamiseen ja tekemiseen. Painotukset vaihtelevat työtehtävän ja asiakastapauksen mukaisesti. Työntekijältä vaaditaan osaamista ja taitoa hyödyntää diskursiivista ja konkreettista työtapaa tapauskohtaisesti. (Toikko 2012, 177.)

Pohjoismaissa käytetään paljon resursseja varhaisen tuen kehittämiseen. Kunnat päättävät, millaista tukea perheille ja lapsille tarjotaan ja tästä syystä varhaisen tuen kirjo kuntien välillä on suurta. Uudet menetelmät otetaan käyttöön lyhyelläkin aikataululla, yleensä jonkun hankkeen rahoittamana ja tukemana. On tavanomaista, että uusien työmenetelmien tai toimintojen käyttö lopetetaan hankkeen päätyttyä joko projektipäällikön tai esimiehen vaihtuessa tai rahoituksen loppuessa. Tällainen kehittäminen on laajaa resurssien tuhlaamista. Onnistunut muutos toimintaan edellyttääkin pitkäjänteisyyttä, sillä uusi menetelmä integroituu osaksi varsinaista toimintaa vasta muutaman vuoden käytön jälkeen. (Marklund & Simic 2012, 27–28.)

Muutostyöhön sisältyy neljä vaihetta:

1. Tarvekartoituksessa selvitetään, millaisia tarpeita uudelle toiminnalle tai toimintatavalle on ja päätöksentekoon tarvitaan tietoa siitä, mitä hyötyä uudesta toiminnasta on.
2. Menetelmää käynnistettäessä pitää selvittää tuki poliitikoilta, esimiehiltä sekä henkilökunnalta. Samalla varmistetaan olemassa olevat resurssit, esteet ja menestystekijät.
3. Uuden toiminnan käyttöönotossa ja toteutuksessa tulee huomioida se, että koko henkilöstö on sitoutunut siihen ja mallia tai toimintaa käytetään hyödyksi tarkoituksenmukaisesti ja pitkäjänteisesti.
4. Toiminnan ylläpitäminen on tärkeää, jotta nähdään sen taloudelliset, yhteiskunnalliset sekä asiakaskohtaiset vaikutukset ja arviointia voidaan tehdä vasta noin 1–2 vuoden kuluttua, jotta todellinen vaikutus näkyy. (Marklund & Simic 2012, 28–29.)

3.2 Kunnallinen päätöksenteko ja tuleva maakuntahallinto

Kunnan päätöksentekomenettely jakautuu viiteen työvaiheeseen: vireille tuloon, valmisteluun, päätöksentekoon, tiedoksiantoon ja täytäntöönpanoon. Kunnissa ylintä päätäntävaltaa käyttää kunnanvaltuusto. Kuntalain perusteella kunnanvaltuusto päättää muun muassa kunnan tarjoamista palveluista sekä palveluista ja

muista suoritteista perittävien maksujen yleisistä perusteista. Kunnanvaltuustolle tuotavat asiat tulee valmistella kunnanhallituksessa. Kunnanhallitus vastaa lisäksi valtuuston päätösten täytäntöönpanosta ja laillisuuden valvonnasta. Kunnan muissa toimielimissä asiat valmistellaan esittelijän johdolla. (Kuntalaki 2015; Kuntaliitto 2017.)

Viranomaisen tulee hankkia asian ratkaisemiseksi tarpeelliset tiedot ja selvitykset sekä huolehtia asian riittävästä ja asianmukaisesta valmistelusta päätöksentekoa varten. Kunnan on myös tiedotettava asukkailleen vireillä olevista asioista, niitä koskevista suunnitelmista sekä tehdyistä ratkaisuista. Päätös tulee perustella. Perusteluissa tulee ilmoittaa, mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä siinä on mainittava sovelletut säännökset. Kunnan toimielinten kokouspöytäkirjojen tulee olla nähtävissä. Tiedoksianto tapahtuu, kun päätös on nähtävissä julkisesti kokouspöytäkirjasta. (Kuntaliitto 2017.)

Sote-uudistuksen mukaisesti sosiaalipalvelut siirtyvät maakuntien järjestettäväksi 1.1.2019. Tämän jälkeen kunnat eivät enää järjestä tai rahoita sosiaali- ja terveyspalveluja. Hallituksen linjauksen mukaan maakunnan tulee tuottaa palvelut itse tai käyttää yksityisen tai kolmannen sektorin palveluita. Kunnan tehtävänä sote-uudistuksen jälkeen on edistää kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä. Tulevaisuudessa maakuntalaki sekä järjestämislaki määrittelevät sosiaalipalvelujen tuottamisen, saatavuuden, valvonnan ja laadun. Rahoitus määräytyy maakuntien rahoituslain perusteella. Kuntien ja kuntayhtymien sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö siirtyy maakuntien palvelukseen. Maakunnallinen päätöksentekomalli on ehdotettu tulevassa maakuntalaissa. Tarkoituksena on valita vaaleilla maakuntavaltuustot, jotka päättävät maakunnan toiminnasta, taloudesta ja hallinnosta. (Sote- ja maakuntauudistus i.a.)

3.3 Sosiaalihuoltolaki kehittämistyön pohjana

Sosiaalihuoltolaki määrittelee ja säätää sosiaalihuollon palveluiden tuen tarpeen ja määrittelee kuntien järjestettäväksi sosiaalipalvelut, joilla vastataan asiakkaiden tuen tarpeeseen. Sosiaalihuoltolain tarkoituksena on turvata riittävät ja

laadukkaat sosiaalipalvelut sekä hyvinvointia edistävät toimenpiteet. Eduskunta uudisti sosiaalihuoltolain vuonna 2014. (Sosiaalihuoltolaki 2014.)

Tämän kehittämishankkeena toteutetun opinnäytetyön lähtökohtana on uudistettu sosiaalihuoltolaki, joka tuli voimaan 1.4.2015 ja lapsiperheiden kotipalvelun osalta 1.1.2015. Sosiaalihuoltolain mukaan kuntien on järjestettävä lapsiperheille kotipalvelua, perhetyötä sekä kasvatus- ja perheneuvontaa. Sosiaalihuoltolaki määrittelee palveluissa huomioitavan lapsen edun mukaisen toiminnan. Sosiaalihuollon toimijoiden on turvattava toimillaan lapselle tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi, mahdollisuus saada ymmärtämystä sekä iän ja kehitystason mukaista huolenpitoa, turvallinen kasvuympäristö ja ruumiillinen sekä henkinen koskemattomuus ja varmistettava itsenäistyminen ja vastuullisuuteen kasvaminen. Lapsiperheille annettavia palveluja kehitettäessä ja annettaessa tulee huolehtia siitä, että palvelut tukevat vanhempia ja huoltajia lasten kasvatuksessa sekä selvittää lasten, nuorten ja lapsiperheiden erityisen tuen tarve. (Sosiaalihuoltolaki 2014, 5§, 10§, 14§.)

Sosiaalihuoltolain 13 § määrittelee kunnille veloitteen turvata lapselle ja perheelle oikeuden saada lapsen terveyden ja kehityksen kannalta välttämättömät sosiaalipalvelut ja näiden palveluiden on tuettava lasta ja vanhempia tai huoltajia lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa siihen vuorokauden aikaan, kun tarve ilmenee. Lapsen terveyden ja kehityksen turvaamisesta on aiemmin säädetty vain lastensuojelulaissa, joten säännöksen sisällyttäminen sosiaalihuoltolakiin tarkoittaa, että perheellä on oikeus saada palvelut ilman lastensuojelun asiakkuutta. Ehkäisevien sosiaalipalvelujen tarkoitus on tukea ja auttaa lapsen hoidosta ja kasvusta vastuussa olevia vanhempia ja huoltajia ja kotipalvelun lisäksi palveluita ovat perhetyö, tukihenkilö- ja tukiperhetoiminta sekä vertaisryhmätöiminta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2015, 36–37.)

Sosiaalihuoltolain (2014) 33 § määrittelee palveluiden saatavuuden ja saavutettavuuden seuraavasti:

yleiset kunnalliset sosiaalipalvelut on toteutettava siten, että ne soveltuvat kaikille asiakkaille. Palvelut on lähtökohtaisesti toteutettava siten, että niihin on mahdollista hakeutua oma-aloitteisesti riittävän aikaisessa vaiheessa. Sosiaalipalveluja on pyrittävä järjestämään eri

hallinnonalojen peruspalvelujen yhteydessä, jos järjestely edistää palvelujen yhteensovittamista ja laadultaan hyvien palvelujen järjestämistä. Tiedot siitä, minkälaisia sosiaalipalveluja on mahdollista saada, miten niitä voi hakea ja mitkä ovat palvelujen saamisen perusteet, on julkaistava helposti saavutettavalla ja ymmärrettävällä tavalla.

Sosiaalihuoltolain 34 § puolestaan määrittelee, että asiakkuus tulee vireille hakemuksesta tai kun kunnan sosiaalityöntekijä on saanut tietää mahdollisesti sosiaalipalvelujen tarpeesta olevasta henkilöstä. Asiakkuus päättyy, kun asiakasasiakirjaan kirjataan, että sosiaalihuollon järjestämiselle ei ole perustetta. Palvelutarpeen arviointi on huolehdittava viipymättä asian tullessa vireille. Arvioinnin voi tehdä sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksen täyttävä henkilö yhdessä asiakkaan kanssa. (Sosiaalihuoltolaki 2014, 36 §.)

Palvelutarpeen selvittämisellä arvioidaan, onko henkilöllä tuen tarvetta ja onko tuen tarve luonteeltaan tilapäistä, toistuvaa vai pitkäaikaista. Mikäli tuen tarve on tilapäistä, on oikea-aikaisilla ja riittävillä tilapäisillä palveluilla pyrittävä ehkäisemään pidempiaikaisen tuen tarvetta. Palvelutarpeen arviointia on täydennettävä asiakassuunnitelmalla tai muulla vastaavalla suunnitelmalla, ellei suunnitelman laatiminen ole ilmeisen tarpeetonta. (Sosiaalihuoltolaki 2014, 37§, 38§.)

3.4 Lapsiperheiden kotipalvelua koskeva lainsäädäntö

Lapsiperheiden kotipalvelu on yksi sosiaalihuoltolain määrittelemistä palvelumuodoista. Laki määrittelee lapsiperheiden kotipalvelun seuraavasti:

Kotipalvelulla tarkoitetaan asumiseen, hoitoon ja huolenpitoon, lasten hoitoon ja kasvatukseen, toimintakyvyn ylläpitämiseen, asiointiin ja muuhun jokapäiväiseen elämiseen kuuluvien tehtävien ja toimintojen suorittamista tai niissä avustamista (Sosiaalihuoltolaki 2014, 19§).

Laki määrittelee kotipalveluun sisältyviksi tukipalveluiksi aterial-, vaatehuolto- ja siivouspalvelut. Lain mukaan lapsiperheellä on oikeus saada kotipalvelua, jos lapsen hyvinvoinnin turvaaminen ei ole mahdollista sairauden, synnytyksen, vamman, muun toimintakykyä alentavan syyn tai erityisen perhe- tai elämäntilanteen vuoksi. Erityisellä perhetilanteella tarkoitetaan esimerkiksi perheenjäsenen

kuolemaa, vanhempien eroa tai toisen vanhemman vankeutta. Lisäksi erityinen perhetilanne on perheessä, jossa on kaksoset tai monikkolapset tai omainen hoidettavana. (Sosiaalihuoltolaki 2014, 19§.)

Lasten huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain (361/1983) mukaan lapselle tulee turvata hyvä hoito, kasvatusta sekä lapsen ikään nähden tarpeellinen huolenpito. Lähtökohtaisesti tämä on siis vanhempien tai muiden huoltajien velvollisuus, mutta mikäli he tarvitsevat tehtävänsä varten tukea ja apua, on perheellä oikeus saada kotipalvelua. Sosiaalihuoltolain 13 § velvoittaa kuntia järjestämään kotipalvelua tarvittavassa laajuudessa niinä vuorokauden aikoina, kun sitä tarvitaan. (Sosiaalihuoltolaki 2014.)

3.5 Asiakasmaksuperusteet ja kotipalvelun rahoitusmahdollisuudet

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista säättää, että kunnallisista sosiaali- ja terveystalouksista voidaan periä maksu, jollei lailla toisin säädetä. Maksussa tulee huomioida henkilön maksukyky ja maksu saa olla enintään palvelun tuottamisesta aiheutuvien kustannusten suuruinen. Lain 4§ määrittelee maksuttomaksi sosiaalipalveluksi muun muassa perhetyön. Lain 12 § säättää, että mikäli kunta järjestää sosiaalipalvelut ostopalveluna, tulee palvelun käyttäjältä periä sama maksu kuin kunnan itse järjestämänä. Palveluiden tarjoaminen palvelusetelillä käyttämällä ei oikeuta perimään asiakasmaksua. (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 1992, 1§, 2§, 4§, 12§.)

Palveluseteli on julkisen sektorin rahoittama seteli, joka voidaan kohdentaa tietyille asiakasryhmälle ja palvelunkäyttäjälle. Kunta määrittelee palvelun tarpeen ja antaa kunnan määrittelemän hinnan mukaisen palvelusetelin asiakkaalle. Asiakkaalla on mahdollisuus valita mistä hän hankkii palvelunsa. (Toikko 2012, 114.)

Asetus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista määrittelee kunnan kotoon annettavien sosiaalipalveluiden maksut. Tilapäisestä kotipalvelusta voidaan periä kunnan päättämä kohtuullinen maksu. Jatkuvammista palveluiden hinnoittelusta asetuksen 3 § säättää seuraavasti:

jatkuvasti ja säännöllisesti annetusta sosiaalihuoltoasetuksessa mainitusta kotipalvelusta voidaan periä palvelun laadun ja määrän, palvelunkäyttäjän maksukyvyyn sekä perheen koon mukaan määräytyvä kohtuullinen kuukausimaksu.

Kuukausimaksutaulukko näkyy samassa pykälässä ja maksuprosentit ja tulorajat ovat seuraavat:

TAULUKKO 2. Jatkuvan ja säännöllisesti annetun kotipalvelun kuukausimaksutaulukko (Asetus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 1992, 3§.)

Henkilömäärä	Tuloraja euroa/kk	Maksuprosentti
1	573	35
2	1 057	22
3	1 657	18
4	2 050	15
5	2 481	13
6	2 849	11

Kun perheenjäseniä on enemmän kuin 6, korotetaan tulorajaa 348 eurolla ja maksuprosenttia alennetaan 1 prosentilla kustakin seuraavasta henkilöstä (Asetus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 1992, 3§).

Kotona annettavasta palvelusta tulee laatia palvelusuunnitelma yhdessä asiakkaan kanssa ja suunnitelma tulee tarkistaa palvelujen tarpeen muuttuessa (Asetus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 1992, 3§).

3.6 Työntekijöiden kelpoisuus

Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä tuli voimaan 1.3.2016. Sosiaalihuollon ammattihenkilöiden tulee laillistaa ja nimikesuojata ammatinharjoittamisoikeu-

tensa. Aiemmin laissa oli määritelty kelpoisuudet sosiaalihuollon ammattinimikkeistä, mutta se kumottiin uuden lain myötä. Sosiaalihuollon ammattihenkilöiden tehtävärakenne ja tehtävien jako on uudessa laissa jätetty kirjaamatta. Lain 3 § määrittelee, että mikäli asiakkaiden palvelutarpeet, työjärjestelyiden ja palveluiden tuottaminen vaatii, niin sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkemmat säännökset ammattihenkilöiden tehtävärakenteen kehittämiseksi. Laki edellyttää, että sosionomin ja lähihoitajan on haettava lupaa harjoittaa ammattiaan sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolta Valviralta (Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 2015, 3§, 8§).

Sosiaalihuoltolain 36 § määrittelee palvelutarpeen arvioinnin tekemisestä vastuussa olevan henkilön kelpoisuudesta seuraavasti:

palvelutarpeen arvioinnin tekemisestä vastaavalla henkilöllä on oltava palvelutarpeen arvioimisen kannalta tarkoituksenmukainen sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetussa laissa tarkoitettu kelpoisuus, ellei muualla laissa toisin säädetä (Sosiaalihuoltolaki 2015).

4 EURAN KUNNAN SOSIAALIPALVELUT PERHEILLE

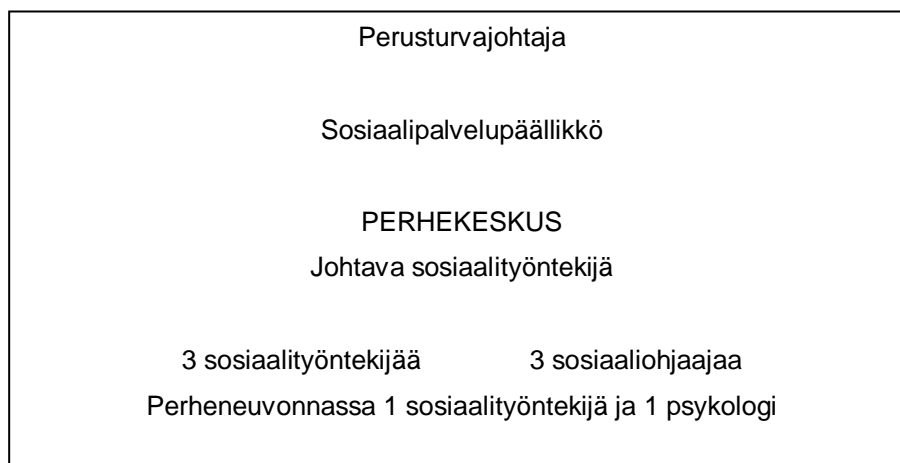
Opinnäytetyöni yhteistyökumppani on Euran kunta. Tein sopimuksen opinnäytetyön toteuttamisesta Euran kunnan johtavan sosiaalityöntekijän kanssa. Lähtökohtana oli tuottaa ehdotus Euran kuntaan soveltuvasta lapsiperheiden kotipalvelusta. Pidemmällä tähtäimellä tarkoituksena ja tavoitteena on tuottaa kunnalle lapsia ja perheitä tukeva kokonaisvaltainen perhetyön palvelu, jolla mahdollisesti vähennetään tulevaisuudessa lastensuojelun tarvetta. Opinnäytetyössä on työelämälähtöinen lähestymistapa ja kehittämisprojektin taustalla on Euran kunnan perhekeskuksen henkilökunnan ja neuvolan perhetyön asiantuntijaverkosto.

Euran kunta on reilun 12 000 asukkaan kunta Etelä-Satakunnassa. Perheiden lukumäärä vuonna 2015 tilastokeskuksen mukaan oli 3 379 (Tilastokeskus i.a.). Elinkeinorakenteeltaan kunta on yksi Suomen teollistuneimmista kunnista ja työttömyysaste vuoden 2015 lopulla oli 9,7 %. Euran kunnan perusturvapalvelujen toiminta-ajatuksena ja keskeisenä tehtävänä on kuntalaisten sosiaalisen hyvinvoinnin sekä terveyden edistäminen. Perusturvalautakunta vastaa lakisääteisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämisestä laadukkaasti ja kustannustehokkaasti. Lähtökohtana palveluiden järjestämisessä on kuntalaisten tarpeet ja palveluiden vaikuttavuus. (Euran kunta 2015.)

Euran kunnan hallinto ja päätöksentekuelimiä sosiaalipalveluiden osalta ovat perusturvalautakunta, kunnanhallitus sekä kunnanvaltuusto. Esittelijänä perusturvalautakunnassa toimii perusturvajohtaja tai sosiaalipalvelupäällikkö. Valmistelut sekä selvitykset sosiaalihuollon palveluista tekee johtava sosiaalityöntekijä. Perusturvajohtaja esittelee asian kunnanhallituksessa ja kunnanjohtaja esittää asian kunnanvaltuustossa. Kunnan toimielinten kokouspöytäkirjat ovat julkisesti esillä Euran kunnan internet-sivuilla kohdassa hallinto ja päätöksenteko. (Euran kunta 2017.)

Euran kunnan strategisissa linjauksissa 2010–2020 on asetettu painopisteet, joissa on kirjattu terveyden ja sosiaalisen pohjan luominen lapsuus- ja nuoruusiässä sekä ennaltaehkäisevien palveluiden vahvistaminen (Eura 2020,8).

Euran kunnan palveluorganisaatio uudistui 1.1.2017 ja se jakautuu nyt viiteen palvelualueeseen. Alla on kuvattu kunnan peruspalveluihin kuuluvien sosiaalipalveluiden vastuualueen palvelukuvio. (Euran kunta 2017.)

KUVIO 3. Euran kunnan sosiaalipalveluiden henkilöstö (Euran kunta 2017)

Euran kunnan perusturvan sosiaalipalveluissa työskentelee johtava sosiaalityöntekijä, kolme sosiaalityöntekijää, kolme sosiaaliohjaajaa sekä perheneuvonnan sosiaalityöntekijä ja perheneuvonnan psykologi. (Euran kunta 2017.) Kokonaisuutta kutsutaan perhekeskukseksi. Keskusteluissa Euran perhekeskuksen sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien kanssa kävi ilmi, että Euran kunnan perhetyön palveluihin sisältyy sosiaalihuollon perhetyö, jota toteuttaa tällä hetkellä kaksi lastensuojelun avohuollon sosiaaliohjaajaa lastensuojelutyön ohella. Sosiaaliohjaajien tilaston mukaan syyskuussa 2016 seitsemän perhettä saa sosiaalihuollon perhetyön palvelua. Sosiaalihuollon perhetyön osuus kokonaisuudessa on noin 42–50 tuntia kuukaudessa, loput työajasta menee lastensuojelun avohuollon perhetyöhön. Lapsiperheiden kotipalvelua annetaan sosiaalityöntekijöiden mukaan seitsemälle perheelle ostopalveluna ja ostopalvelua hankitaan kolmelta eri yrittäjältä. Keskusteluissa sosiaaliohjaajien kanssa tuli ilmi, että tarve lapsiperheiden kotipalvelulle on niin lastensuojelun avohuollon perhetyön perheissä kuin muussakin asiakaskunnassa.

5 KEHITTÄMISHANKKEEN TOTEUTTAMINEN

Kehittämispainotteisen eli toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena on käytännön toiminnan ohjaaminen tai uusien tuotteiden ja palveluiden suunnittelu. Toiminnallinen opinnäytetyö voidaan jakaa kahteen ryhmään, tuotekehittelyyn tai kehittämishankkeeseen. Tuotekehittelyssä lopputuloksena on jokin uusi tuote tai palvelu eli puhutaan produktiosta. Kehittämishankkeessa kehitetään ja kokeillaan uusia työtapoja tai toimintamenetelmiä ja kyseessä on mahdollisesti osa isommasta työelämähankkeesta. Kehittämishanke voidaan toteuttaa yhteistyössä työyhteisön edustajien kanssa projektimuotoisena. Kehittämispainotteiseen opinnäytetyöhön sisältyy sekä hankkeen tarkoitus ja tavoitteet kuin työskentelyn kuvaus, arviointi ja toteutuksen tulosten arviointi eli johtopäätökset työelämään. (Diakonia ammattikorkeakoulu 2010, 33–35, 49.)

5.1 Kehittämishankkeen prosessi

Opinnäytetyön ideointi ja yhteistyökumppanin sopiminen etenivät kevään 2016 aikana ja toukokuussa 2016 pidimme Euran kunnan perhetyön työntekijöiden sekä neuvolan terveydenhoitajan kanssa palaverin, jossa suunnittelimme kehittämisprojektin etenemistä. Euran kunnan perhekeskuksen ja neuvolan työntekijöiden toiveena on saada lapsiperheiden kotipalvelun toiminta käynnistettyä. Lapsiperheiden kotipalvelu tulee osaksi kunnan sosiaalipalveluita. Lisäksi tulee huomioida palvelun hakeminen tai lähetteen mahdollisuus sekä yhteistyö muiden toimijoiden kanssa. Sovimme yhteistyön ja kehittämisprojektin varsinaisen työskentelyn alkavan syyskuussa 2016 ja sitä ennen tarkoituksena oli tehdä pohjatyötä ja hakea teorian tietoa projektin tueksi. Sain tukea ja ohjausta Euran kunnan perhetyön ammattitaitoisilta työntekijöiltä, joilla on kokemusta työn kehittämisestä ja tieto siitä, millä resursseilla työtä tullaan tekemään.

Syyskuussa 2016 haastattelin neuvolan työntekijöitä, johtavaa sosiaalityöntekijää ja perhetyöntekijöitä sekä kunnan kotipalveluohjaajaa. Selvitin sosiaalityönte-

kijöiltä sosiaalihuoltolain perhetyön piirissä olevien perheiden viranomaispäätökset ostopalveluna tehtävistä kotipalveluista. Johtavalta sosiaalityöntekijä sain vapaat kädet tehdä esitystä lapsiperheiden kotipalveluun ja hän toivoi lisäksi lomakepohjaa, jota voisi jakaa neuvoloihin sekä laittaa kunnan verkkosivuille tulostettavaksi.

Taustatyönä hankin tietoa kotipalvelun tarpeesta sosiaaliohjaajilta sekä neuvolan työntekijöiltä ja selvitin mitä Euran kunta maksaa kotipalvelusta ostopalveluna sekä mitkä ovat työntekijävaatimukset ja kunnan resurssit.

Kunnat ovat kehittäneet erilaisia vaihtoehtoja lapsiperheiden kotipalvelun sekä ennaltaehkäisevän perhetyön tarjonnosta. Euran kunnan palvelumallia kehitettäessä selvitin vaihtoehtoja, jotta Euran kunnan työntekijät voivat ratkaista, mikä toimii heillä parhaiten. Kehittämishankkeen yksi työmuoto oli benchmarkkaus eli olemassa olevien ja toimivien toimintamallien hyödyntäminen. Benchmarking-toimintaa voi käyttää prosessien kehittämisessä ja siinä on tarkoitus oppia toisilta organisaatioilta ja kehittää omia käytänteitä niiden pohjalta. Benchmarkingia voidaan toteuttaa vieraillemalla toisissa organisaatioissa tai etsimällä tietoa artikkeleista, julkaisuista tai internet-sivuilta. (Itä-Suomen yliopisto i.a.)

Annoin teoriaan, käytäntöön, resursseihin sekä muiden kuntien malleihin pohjautuen Euran kunnan johtavalle sosiaalityöntekijälle esityksen lapsiperheiden kotipalvelun kehittämisestä ja hakemuksen lapsiperheiden kotipalvelua varten (LIITE 1). Hän esitteli työni tiimilleen sekä lähetti sähköpostitse sosiaalipalvelupäällikölle, perusturvajohtajalle sekä neuvolan vastaavalle terveydenhoitajalle. Kotipalvelua koskevan selvityksen lisäksi tein kuntaan esityksen lapsiperheiden kotipalvelun asiakasmaksusta sekä lomakepohjan tuloksetusta varten (LIITE 2). Sen perustelut pohjautuvat asiakasmaksulakiin sekä Euran kunnan nykyisiin vanhusten kotihoidon maksuihin.

Tammikuussa 2017 tiedustelin, miten lapsiperheiden kotipalvelun tilanne etenee kunnassa. Johtavan sosiaalityöntekijän mukaan sosiaalityön muiden rekrytointien vuoksi lapsiperheiden kotipalvelua ei ole vielä käynnistetty, mutta hän on esittänyt toiveensa lapsiperheen kotipalvelun vakanssin täyttämistä kuluvaan

vuoden aikana (Euran kunnan johtava sosiaalityöntekijä, henkilökohtainen tiedonanto 30.1.2017).

5.2 Benchmarkkaus muiden kuntien perhetyöstä ja kotipalvelusta

Selvitin muiden kuntien internet-sivuilta heidän lapsiperheiden kotipalveluiden sekä ennaltaehkäisevän perhetyön palvelut. Lisäksi tiedustelin sähköpostitse parista kunnasta, miten heidän lapsiperheiden kotipalvelu ja ennaltaehkäisevä perhetyö toimivat yhteistyössä keskenään sekä neuvolan kanssa. Työharjoitteluni kautta olin jo perehtynyt Rauman kaupungin kotipalveluun ja ennaltaehkäisevään perhetyöhön. Hyödynsin Eurajoen, Harjavallan, Rauman, Kokemäen, Pöytyän, Seinäjoen, Kemin, Lohjan ja Kuopion palvelumalleja ja hinnoittelumalleja esitystä tehdessäni.

Benchmarking muista kunnista antoi tietoa erikokoisten kuntien toimintamalleista ja myös siitä, miten palvelua on mahdollista saada tai hakea. Lomakemallin tekemisessä muiden kuntien olemassa olevista lomakepohjista oli apua. Yhdistelinkin Euran kunnan lapsiperheiden kotipalveluhakemukseen asioita toisten kuntien lomakkeista ja hyväksyitin lomakepohjan kunnan sosiaalitoimiston henkilökunnan tiimipalaverissa.

Rauman kaupungin ehkäisevä perhetyö ja lapsiperheiden kotipalvelu on kaikille lapsiperheille suunnattua lyhytkestoista (4–6 viikkoa) ja maksutonta sosiaalipalvelua. Asiakkaaksi tulo tapahtuu lähetteen kautta jonkun sosiaali- ja terveysalan ammattilaisen lähettämänä. Asiakas voi myös itse olla aktiivinen ja pyytää lähetettä terveydenhoitajalta. Ehkäisevää perhetyötä tekee kaksi sosiaaliohjaajaa. Lapsiperheiden kotipalvelussa työskentelee kaksi lähihoitajaa ja tarvittaessa voidaan ostaa lisäpalvelua yksityiseltä palveluntuottajalta. Ensimmäisen kotikäynnin tekevät sosiaaliohjaajat, jolloin kartoitetaan palvelun tarve sekä tehdään sopimus perhetyön ja kotipalvelun tavoitteista. Ehkäisevän perhetyön ja lapsiperheiden kotipalvelun tehtävänä on perheiden elämänhallinnan ja omien voimavarojen käyttöönoton tukeminen sekä arjessa selviytymisen vahvistaminen. Työntekijät

tekevät yhteistyötä perhettä tukevien ammattiryhmien kuten neuvolan, varhaiskasvatuksen, koulun ja kuraattorin kanssa. Palvelutarpeen pitkittyessä palvelusta voidaan periä asiakasmaksu. (Rauman kaupunki 2016.)

Porin kaupungin malli ennaltaehkäisevän perhetyön ja lapsiperheiden kotipalvelun osalta on hieman erilainen. Heilläkin ennaltaehkäisevään perhetyöhön vaaditaan lähete sosiaali- ja terveysalan ammattilaiselta. Ennaltaehkäisevää perhetyön palvelua voi saada enintään vuodeksi ja palvelu on maksutonta. Ensimmäisellä käynnillä laaditaan sosiaaliohjaajan ja perheen kesken palvelusuunnitelma. Ero Rauman kaupungin lapsiperheiden kotipalveluun on siinä, että Porissa lapsiperheiden kotipalvelu järjestetään myöntämällä palveluseteleitä. Näin perhe voi itse valita palveluntuottajan perusturvan hyväksymästä listasta. Palvelusetelin arvo on 28 euroa ja mikäli yrittäjä veloittaa palvelusta enemmän, niin asiakas maksaa itse erotuksen. Palveluseteliä tulee hakea sosiaaliohjaajalta, joka tekee kartoituksen palveluntarpeesta ja tarvittaessa kotikäynnin. Molemmista palveluista on koottu esite, jossa kerrotaan palveluista, sen hakemisesta, myöntämisen kriteereistä sekä esteistä ja asiakasmaksuperusteista. (Porin kaupunki 2016a; Porin kaupunki 2016b.)

Pohjois-Satakunnan peruspalvelukuntayhtymällä on hyvät verkkosivustot koskien lapsiperheiden kotipalvelua ja ennaltaehkäisevää perhetyötä. Sivustolla on kerrottu millä perusteilla palvelua voi saada, missä tilanteissa sitä ei voida myöntää, mitkä ovat lapsiperheiden kotipalvelusta perittävät asiakasmaksut ja palvelusetelimallin perusteet. Sekä lapsiperheiden kotipalvelua, että ennaltaehkäisevää perhetyötä perhe voi hakea itse suoraan sosiaaliohjaajalta. Tilapäisestä lapsiperheiden kotipalvelusta peritään tuntikohtaisesti maksu peruspalvelukuntayhtymän hyväksymän maksutaulukon mukaisesti. Säännöllisestä lapsiperheiden kotipalvelusta eli useammin kuin neljä kertaa kuukaudessa olevista käynneistä peritään kuukausimaksu, mikä perustuu lakiin sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista. Maksutaulukko on peruspalvelukuntayhtymän hyväksymä ja se löytyy myös verkkosivuilta. Pohjois-Satakunnan peruspalvelukuntayhtymän perhetyönohjaaja kertoi, että heillä tehdään keväällä 2017 hinnoittelun tarkistus, sillä lapsiperheiden kotipalvelua ei juuri käytetä nykyisillä hinnoilla. Hän myös kertoi,

että heillä lapsiperheiden kotipalvelussa työskentelee kaksi lähihoitajaa nimikkeillä lähihoitaja ja ennaltaehkäisevässä perhetyössä sosionomi (AMK) nimikkeellä perhetyöntekijä. (Pohjois-Satakunnan peruspalvelukuntayhtymä 2016; Myllymäki 2017.)

Harjavallan kaupungissa ehkäisevän perhetyön sosiaaliohjaaja on tiiviisti yhteistyössä neuvolan kanssa. Hän tekee yhteistyötä myös kotipalvelun työntekijän kanssa ja monet perheet ovatkin sekä ehkäisevän perhetyön että kotipalvelun piirissä. Ehkäisevän perhetyön sosiaaliohjaaja tekee palvelutarpeen arvion perheessä ja palvelut määrittää sen perusteella. Ehkäisevän perhetyön sosiaaliohjaaja tapaa kaikki ensisynnyttäjät ja hän käy viikoittain kaikissa Harjavallan päiväkodeissa. Sekä neuvolan henkilökunta, että varhaiskasvatuksen henkilökunta voivat ehdottaa perheille tapaamista ehkäisevän perhetyön sosiaaliohjaajan kanssa. Sosiaaliohjaaja kokee yhteistyökuvioiden sekä heillä käytössä olevan mallin toimivaksi. (Piira Sanna-Mari 2017.)

Selvitettyjen kuntien osalta lapsiperheiden kotipalvelu on kuntien verkkosivuilla oma palvelunsa sosiaalityön alla. Ehkäisevä tai ennaltaehkäisevä perhetyö on aikuissosiaalityön alla oleva palvelu. Kunnat käyttävät sosiaalihuoltolain mukaisesta perhetyöstä nimitystä joko ennaltaehkäisevä tai ehkäisevä perhetyö. (Porin kaupunki 2016a; Rauman kaupunki 2016; Pohjois-Satakunnan peruspalvelukuntayhtymä 2016.)

5.3 Esitys lapsiperheiden kotipalvelun toimintamallista

Edellä olevien teoreettisten perusteiden sekä muiden kuntien mallien pohjalta tein Euran kunnalle esityksen lapsiperheiden kotipalvelun toiminnan käynnistämistä ja toimintamallista. Alla oleva esitys on kunnan johtavalle sosiaalityöntekijälle antamani selvitys lapsiperheiden kotipalvelun kehittämiseksi sisältäen kriteerit, hyödyt ja perustelut palvelulle, ehdotuksen hinnoittelumallille sekä työskentelymallin ja kentän toiveet palvelusta. Esitys sisältää mahdollisuuden yhdistää lapsiperheiden kotipalvelu ja ennaltaehkäisevä perhetyö kokonaisuudeksi, mikä

palvelee asiakkaita kokonaisvaltaisemmin. Esityksen sisällysluettelo ja lähdeluettelo jäävät opinnäytetyössäni pois. Lähteet ovat samoja kuin opinnäytetyössä. Opinnäytetyön liitteenä (LIITE 1) on tekemäni lomakepohja lapsiperheiden kotipalvelun hakemuksesta. Tämän esityksen lisäksi annoin johtavalle sosiaalityöntekijälle selvityksen lapsiperheiden kotipalvelun maksuperusteluista sekä lomakepohjan tulokset varten (LIITE 2).

LAPSIPERHEIDEN KOTIPALVELUN KEHITTÄMINEN EURAN KUNTAAN

PERUSTELUT:

Lapsiperheiden kotipalvelu on sosiaalihuoltolain mukaista sosiaalipalvelua, minkä tavoitteena on tukea perhettä arjessa selviytymisessä. Sosiaalihuoltolain 19 §:n mukaan lapsiperheellä on oikeus saada perheen huolenpidon turvaamiseksi kotipalvelua, jos lapsen hyvinvoinnin turvaaminen ei ole mahdollista seuraavien syiden vuoksi:

- sairaus
- synnytys
- vamma
- muu vastaavanlainen toimintakykyä alentava syy
- erityinen perhe- tai elämäntilanne (avioero, perheenjäsenen kuolema, vankeus)

Lapsi- ja perhepalveluiden kehittäminen on myös yksi hallituksen kärkihankkeista. Sosiaali- ja terveysministeriö on julkaissut lapsi- ja perhepalveluiden muutossuunnitelman, jonka tavoitteena on uudistaa lasten, nuorten ja perheiden palvelut asiakaslähtöisesti huomioiden palveluiden ennaltaehkäisevyys, varhainen tuki ja hoito. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2016.)

HYÖDYT LAPSIPERHEIDEN KOTIPALVELUSTA KUNNAN JÄRJESTÄMÄNÄ:

- Ennaltaehkäisevä, matalan kynnyksen palvelu perheille -> Yhteistyö neuvolan ja sosiaaliohjaajien kanssa
- Toimii parhaimmillaan tehokkaana ehkäisevän lastensuojelun muotona
- Vapauttaa lastensuojelun perhetyöntekijöiden työaika kodinhoidollisista työtehtävistä ja mahdollistaa työparina työskentelyn vaativissa perheissä
- Tiedonkulku -> kotikäynneistä jää merkintä ja kirjaukset (ostopalveluyrittäjien käynneistä ei tietoa ProConsonassa tai Efficassa)
- Taloudellisuus -> ostopalvelut kalliita, samalla kuukausihinnalla kunnan oma työntekijä voisi työskennellä useammassa perheessä

TARVE:

- Kotipalvelua annettiin syyskuussa 2016 seitsemälle perheelle.
- Perhetyöntekijöiden resurssit jakautuvat lastensuojeluun ja ennaltaehkäisevään perhetyöhön seuraavasti. Lastensuojelun avohuollon perhetyössä asiakasperheitä oli marraskuussa 2016 15 perhettä ja koko vuoden 2016 aikana 24 perhettä. Sosiaalihuoltolain mukaisessa perhetyössä asiakasperheitä oli marraskuussa 2016 seitsemän ja koko vuoden 2016 aikana yhteensä 12. Sosiaalihuoltolain mukaisen perhetyön asiakasperheissä kotikäynnejä on joko kerran viikossa tai kerran kahdessa viikossa ja kotikäyn-teihin on varattu 1,5-3 tuntia kerrallaan. Kuukaudessa sosiaalihuoltolain mukaisten asiakasperheiden osuus työajasta on siis noin 42-50 tuntia riippuen perheiden tarpeesta. (Sosiaaliohjaajien haastattelu 2016.)
- Neuvolan henkilökunnan haastattelun perusteella tarvetta palvelulle on enemmän. Tarvetta on sekä tilapäiseen kotipalveluun että jatkuvampaan kotipalveluun. (Neuvolan terveydenhoitajien haastattelu 2016.)
- Lastensuojelun avohuollon perheissä on tarvetta myös kotipalveluun, jota tällä hetkellä toteuttavat perhetyön sosiaaliohjaajat. (Sosiaaliohjaajien haastattelu 2016.)

KOTIPALVELUN OSTOPALVELUT 2016

- Lapsiperheiden kotipalvelua tarjotaan tällä hetkellä ostopalveluna ja käytössä on kolmen yrityksen kotipalvelut yhteensä seitsemälle perheelle. Selvityksessä on huomioitu elokuussa 2016 voimassa olevien sosiaalityöntekijöiden päätösten ja ostopalveluyrittäjien lähettämien laskujen mukaiset tunnit ja hinnat.
- Kolmen yrittäjän ostopalveluiden hinta lapsiperheiden kotipalvelusta on 2646,86 € kuukaudessa. Asiakaskäyntien tuntimäärä on 74 tuntia kuukaudessa. Johtavalle sosiaalityöntekijälle luovutetussa esityksessä oli eriteltyä yrittäjien tunnit, hinnat sekä kilometrikorvaukset.

KOTIPALVELUN KRITERIT:

- Kotipalvelulla tarkoitetaan asumiseen, hoitoon ja huolenpitoon, toimintakyvyn ylläpitoon, lasten hoitoon ja kasvatukseen, asiointiin sekä muihin jokapäiväiseen elämään kuuluvien tehtävien ja toimintojen suorittamista ja niissä avustamista. (Sosiaalihuoltolaki 19§)
- Lapsiperheiden kotipalvelu on tavoitteellista, suunnitelmallista ja määräaikaista yhdessä perheen ja yhteistyötahojen kanssa tehtävää vanhemmuuden sekä arjessa selviytymisen tukemista.
- Perusteena
 - monikkolapsisten perheiden avun tarve
 - raskauteen tai vauvan hoitoon liittyvä avun tarve
 - pitkäaikainen sairaus perheessä (vanhemman tai lapsen)
 - perheen äkillinen kriisi sairauden, avioeron, kuoleman tms. syyn vuoksi
 - haasteet kodinhoidossa
 - vanhemman asiointi esim. sairaalakäynnit tai terapiakäyntien aloittaminen
- Ei myönnetä:
 - pelkkä siivouksen tarve
 - sairaan lapsen hoitaminen, jos vanhemmalla oikeus jäädä hoitamaan lasta
 - vanhempien etätyöstä tai opiskelusta johtuva lasten hoidon tarve
 - vanhempien harrastamisen mahdollistaminen
 - henkilökohtaisen avustajan tarve(Pohjois-Satakunnan peruspalvelukuntayhtymä 2016.)

PERHETYÖ

- Perhetyöllä tarkoitetaan perheen hyvinvoinnin tukemista vahvistamalla perheen voimavaroja ja parantamalla perheenjäsenten keskinäistä vuorovaikutusta. Perhetyötä voidaan tehdä ehkäisevänä työnä neuvolassa, päivähoitossa, koulussa ja sosiaalitoimessa. Perhetyön asiakkuus ei vaadi lastensuojelun asiakkuutta. (Sosiaalihuoltolaki 18§, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2015 b)
- Perhetyö on matalan kynnyksen palvelua. Perhetyötä tehdään pääsääntöisesti perheiden kotona. Työskentelyn aluksi tehdään palvelutarpeen arvio, jossa selvitetään perheen tilanne kokonaisvaltaisesti ja jossa käydään läpi vanhempien voimavarat sekä vanhempien ja lasten tuen tarve. Tarvittaessa perhe ohjataan myös muiden palvelujen piiriin kuten päivähoito, perheneuvola tai psykiatrian palvelut. Perhetyössä hyödynnetään erilaisia menetelmiä, jotka määräytyvät asiakkaan tarpeesta ja perhetilanteesta. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2015 b)
- Perhetyön avulla:
 - ohjataan vanhempia kodin arjen ja arkirutiinien hallinnassa (esim. päivärytmin muodostumisessa)
 - ohjataan lasten hoidossa ja kasvatuksessa
 - tuetaan vanhemmuutta
 - tuetaan perheen vuorovaikutustaitoja
 - vahvistetaan perheen toimintakykyä
 - tuetaan perheen sosiaalisen verkoston laajentamista
 - ehkäistään syrjäytymistä
 (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2015 b)
- Perhetyötä tekevien työntekijöiden nimike voi olla sosiaaliohjaaja, perheohjaaja tai perhetyöntekijä (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2015 b)

HINNOITTELMALLI:

- Tilapäisestä lapsiperheiden kotipalvelusta käynnin pituuden mukaisesti
esim.

0–2 h	10–17 €
2–5 h	15–23 €
yli 6 h	25–30 €

(selvityksessä mukana mm. PoSa, Kokemäki, Pöytyä, Seinäjoki, Kemi, Kuopio)

- Säännöllisestä lapsiperheiden kotipalvelusta (4 kertaa tai enemmän kuukaudessa) peritään käyntikertojen, perheen koon ja asiakkaan maksukyvyn mukaan määräytyvä maksu. (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 73/1992 ja asetus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 912/1992)
- Tilapäisestä ja säännöllisestä lapsiperheiden kotipalvelusta ei peritä asiakasmaksua, jos asiakas saa toimeentulotukea tai sosiaalityöntekijän mukaan palvelun maksuttomuuteen on riittävät perusteet.
- Lapsiperheiden kotipalvelun asiakasmaksusta on annettu erillinen esitys ja selvitys johtavalle sosiaalityöntekijälle ja sosiaalipalvelupäällikölle, jotka vievät asian perusturvalautakuntaan hyväksyttäväksi. Esitys perustuu kunnan nykyiseen säännölliseen kotihoidon maksuun (vanhusten kotihoito). Tehty myös lapsiperheiden kotihoidon maksujen perimiseen oma tuloseselvityslomake (LIITE 2).

TYÖNTEKIJÄN KELPOISUUS

- Kotipalvelua tekevän työntekijän nimike voi olla kodinhoitaja tai lähihoitaja.
- Nimikkeellä kodinhoitaja/lähihoitaja kelpoisuusvaatimuksena on tehtävään soveltuva sosiaali- ja terveystieteiden perustutkinto tai muu vastaava tutkinto (Sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimukset 8 §)
- Nimikkeellä perheohjaaja tai sosiaaliohjaaja on kelpoisuusvaatimuksena tehtävään soveltuva sosiaalialalle suuntaava sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkinto (Sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimukset 6§)
- ➔ Perheohjaaja työskentelee perheen kotona ja ohjaa perhettä mm. erilaisissa arjen toiminnoissa, lasten hoidossa ja kasvatuksessa sekä vahvistaa perheen keskinäisiä suhteita. Perheohjaaja työskentelee perheen kanssa keskustelun, konkreettisen ohjaamisen sekä erilaisten työmenetelmien avulla

NYKYISET HENKILÖSTÖRESURSSIT

- Tilanne 9/2016: Euran Perhekeskuksessa lastensuojelun avohuollossa työskentelee yksi vakituinen sosiaaliohjaaja sekä yksi määräaikainen sosiaaliohjaaja (toinen vakituinen sosiaaliohjaaja virkavapaalla 31.3.2016 asti)
- Lastensuojelun avohuollon perhetyössä asiakasperheitä on marraskuussa 2016 15 perhettä ja vuoden 2016 aikana asiakkuuksia on ollut yhteensä 24. Sosiaalihuollon perhetyössä on marraskuussa 2016 seitsemän perhettä ja vuoden 2016 aikana asiakkuuksia ollut yhteensä 12.
- Sosiaalihuoltolain perhetyön asiakasperheissä kotikäyntejä on joko kerran viikossa tai kerran kahdessa viikossa ja kotikäynteihin on varattu 1,5 – 3 tuntia.
- Nykyisillä henkilöstöresursseilla ja asiakasmäärillä ei voida lisätä ehkäisevän perhetyön määrää. (Euran kunnan sosiaaliohjaajien haastattelu 2016)

KENTÄN TOIVEET:

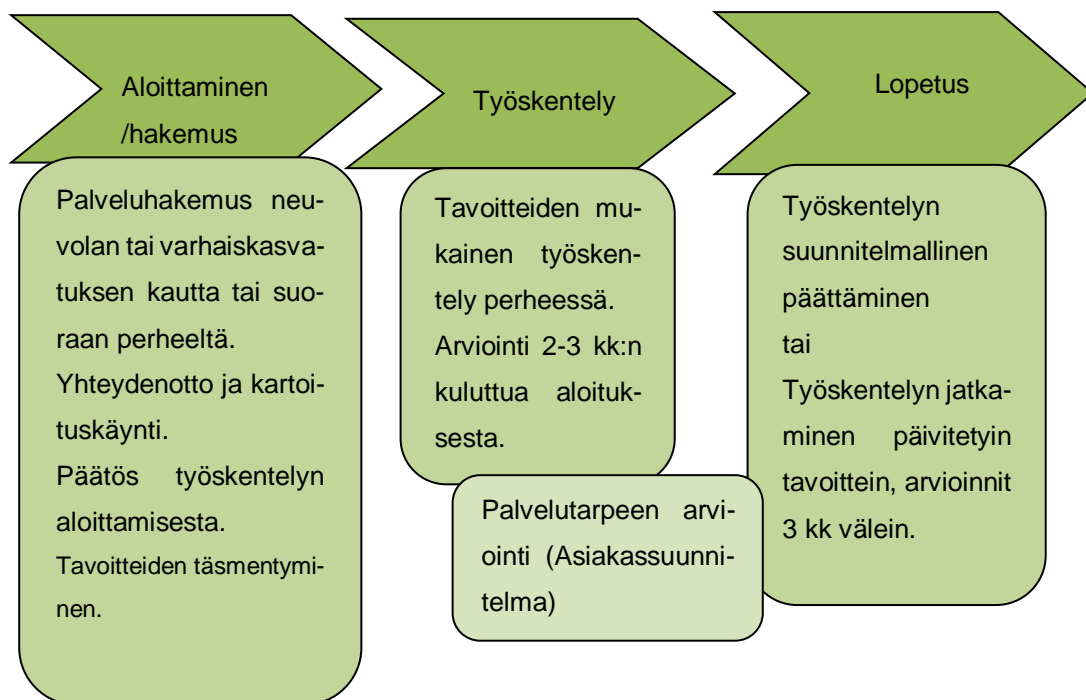
- Esite palvelusta > jaettavissa mm. neuvolassa
- Hakemus selkeä ja helppo täyttää, mahdollisuus täyttää myös sähköisesti.
- Hinnoittelu selkeä ja tulolomake myös internettiin sähköisesti täytettäväksi.
- Työntekijän työaika joustava 8-20 > palvelee perheiden tarpeita

LAPSIPERHEIDEN KOTIPALVELUN JA PERHETYÖN TYÖSKENTELYMALLI:

Sosiaaliohjaajien ja terveydenhoitajien haastattelujen sekä muiden kuntien käytänteiden pohjalta malli, jossa kunnan ennaltaehkäisevässä perhetyössä on sekä sosiaaliohjaaja että lapsiperheiden kotipalvelun työntekijä, on toimiva. Sosiaaliohjaaja kartoittaa perheiden tuen tarpeen ja sopii perheiden kanssa työskentelyn aloittamisesta. Perheen kanssa voi tarpeen mukaan työskennellä sekä sosiaaliohjaaja että lapsiperheiden kotipalvelun työntekijä. Sosiaalityöntekijän roolina on ennaltaehkäisevien perheiden ja lapsiperheiden kotipalvelun asiakassuunnitelmien laadinta, mikäli palvelun kesto on pitkäkestoista ja perheiden palvelujen tarve on laajempi.

Yhteistyö sekä neuvolan että varhaiskasvatuksen kanssa on tärkeää. Valtakunnallinen LAPE-muutosohjelma korostaa perhekeskustoimintamallia, jossa verkostotyö ja yhteistyö terveydenhuollon kanssa on sujuvaa.

Sosiaalihoaja tai lapsiperheiden kotipalvelun työntekijä voi tehdä palvelut tutuksi esittelemällä toimintaa niin neuvolan kautta perhevalmennuksissa kuin varhaiskasvatuksen vanhempainilloissa. Palvelun esittäminen kunnan verkkosivuilla luo tunnettuutta ja mahdollistaa perheiden itsenäisen palveluun hakeutumisen.

KUVIO 4. Ehdotus Euran kunnan kotipalvelun ja perhetyön työskentelymalliksi (Sosiaalihoitolaki 2014; Järvinen ym. 2012; Lohjan kaupunki 2016)

- Neuvolassa tai varhaiskasvatuksessa nousee huoli perheen jaksamisesta tai tulee esille tarve kotipalvelulle
- Paperihakemuksen täyttäminen neuvolassa tai internetissä sähköinen hakemus vireille
- Sosiaalityöntekijä tai sosiaalihoaja ohjaa kriteerit täyttävät perheet lapsiperheiden kotipalvelun perhetyöntekijälle
- Sosiaalityöntekijä tai perhetyöntekijä sopii tutustumiskäynnin perheeseen

6 KEHITTÄMISHANKKEEN ARVIOINTI

Kehittämishanke on ollut kaikkine työvaiheineen erittäin mielenkiintoinen sekä opettavainen kokemus. Työ on mahdollistanut laajan yhteistyön myötä verkostoitumisen Euran kunnan perusturvan työntekijöihin niin perhekeskuksessa kuin neuvolassakin.

Opinnäytetyön toteutus eteni kevästä 2016 lähtien hyvin ja yhteistyö Euran kunnan perhekeskuksen ja neuvolan työntekijöiden kanssa on ollut toimivaa. Opinnäytetyön alkuvaiheessa keväällä 2016 työntekijöiden toiveena oli saada lapsiperheiden kotipalvelu kunnan omaksi palveluksi ja mahdollistaa näin asiakasmäärien lisäys kotipalvelussa. Annoin selvityksen johtavalle sosiaalityöntekijälle marraskuussa 2016. Tammikuussa 2017 ei ollut tapahtunut vielä edistystä prosessin käynnistämiseksi. Johtavan sosiaalityöntekijän toiveena ja tavoitteena on saada asia etenemään vuoden 2017 aikana.

Kehittämishanke on edennyt luvussa 3.1 esitettyjen muutostyön vaiheiden mukaisesti tarvekartoituksella ja tällä hetkellä hankkeen työvaiheena on käynnistäminen, johon tarvitaan tukea niin kunnallispolitiikan kuin perhekeskuksen henkilöstön puolelta. Toiminnan käynnistäminen vaatii sitoutumista eli kunnan valtuuston edustajien on sitouduttava tarjoamaan ennaltaehkäiseviä ja varhaisen tuen palveluita kuntalaisille mahdollistamalla vakanssin lapsiperheiden kotipalvelun työntekijälle.

Lapsiperheiden kotipalvelun tarjoaminen kunnan omana palveluna on perusteltua ostopalveluhintoja tarkasteltaessa. Rekrytoimalla työntekijän lapsiperheiden kotipalveluun vapautuisi myös lastensuojelun avohuollon sosiaaliohjaajien työaika. Neuvolan työntekijöiden haastattelun perusteella tarvetta palveluun on ja heidän kauttaan ohjautuisi asiakasperheitä palveluun. On vaikeaa arvioida etukäteen, miten laajasti lapsiperheiden kotipalvelua hyödynnettäisiin omatoimisesti asiakaskunnassa. Osittain palvelun hyödyntäminen riippuu asiakasmaksujen

suuruudesta. Kuten Pohjois-Satakunnan peruspalvelukuntayhtymän sosiaaliohjaajan haastattelusta kävi ilmi, niin hinnoittelulla on merkitystä ja liian korkealla hinnoittelulla kuntalaiset eivät hyödynnä palvelua, vaikka tarvetta olisi.

Kustannusvaikutukset sekä perheiden hyvinvoinnin tila näkyvät konkreettisesti vasta myöhemmin. Kehittämishankkeen konkreettinen hyöty näkyy sitten, kun lapsiperheiden kotipalvelua tarjotaan kunnan omana palveluna ja nähdään asiakasmäärien muutos sekä hyöty lastensuojelu sosiaaliohjaajien työaikaan. Pidemmällä tähtäimellä hankkeen vaikuttavuutta voi tutkia laadullisilla tutkimuksilla. Perheiden hyvinvoinnista ja palveluiden tarpeesta voi tehdä kyselyn, jota kautta selviää tyytyväisyys kunnan sosiaalitoimen tarjoamiin ennaltaehkäiseviin perhepalveluihin. Laadullisen vaikuttavuustutkimuksen lisäksi tarvitaan tutkimusta varhaisten, ennaltaehkäisevien palveluiden kustannusvaikutuksista. Tiedetään, että lastensuojelun kustannukset ovat viime vuosina nousseet ja lastensuojelu on kunnille kallista. Tulevaisuus näyttää, millaisia kustannusvaikutuksia ja mahdollisia säästöjä saadaan panostamalla ennaltaehkäisevään ja varhaiseen tukeen.

Kehittämishankkeen haasteena on kunnallisen päätöksenteon ja palveluprosessin käynnistämisen hitaus sekä lähitulevaisuudessa toteutuva sote-uudistus. Kehittämishankkeen eteneminen ja loppuun saattaminen eli lapsiperheiden kotipalvelun laajempi käyttöönotto ja tarjonta kunnan omana palveluna on nyt kunnan hallinnon käsissä. Kunnan päättäjät puntaroivat, miten palvelu kannattaa tuottaa ja millä ehdoilla lapsiperheiden kotipalvelu tarjotaan ja haluavatko he panostaa ennaltaehkäisevään perhetyöhön nykyistä enemmän.

Kehittämishankkeen osalta sain selvitystyöstä, koko prosessista, yhteistyöstä sekä julkaisemastani esityksestä ja lomakkeista hyvän palautteen Euran kunnan työntekijöiltä. Kehittämishankkeen myötä tekemäni sosiaalihuoltolain lomakkeet on otettu käyttöön ja ne löytyvät sähköisinä kunnan verkkosivuilta. Työntekijöiden palautteen mukaan he hyötyivät kunnan saamasta esityksestä, jossa oli tiedot ostopalvelujen hinnoista sekä tunteista ja kotipalvelua saavien perheiden määrästä. Selvityksen höydyllisyys oli työyhteisölle kaivattu ja tarpeellinen väline käytettäväksi perusteluina työntekijän rekrytoinnissa. Selvitys antoi perhekeskuksen tiimille pohjan kehittää tiimin työntekijöiden työtehtäviä ja vastuita. Lisäksi työ voi

antaa tulevalle lapsiperheiden kotipalvelun työntekijälle viitettä ja suuntaa oman työn kehittämiseksi osana perhekeskuksen palveluita. Näiden palautteiden mukaisesti koen, että kehittämishankkeesta ja opinnäytetyöstä on ollut hyötyä yhteistyökumppanilleni Euran kunnalle.

7 POHDINTA

Opinnäytetyöprosessin etenemisen ja oppimisen kannalta on ollut hyvä, että hanke on ajankohtainen ja itseäni todella kiinnostava. Opintojen työharjoittelujaksot ovat osoittaneet itselleni konkreettisesti sen, millaista apua ja tukea lapsiperheet nykypäivänä tarvitsevat. Elämme hyvinvointiyhteiskunnassa, jossa korjaavat palvelut ovat vieneet resursseja ennaltaehkäiseviltä palveluilta. Lisäksi yhteiskunnassa avun tarvitsijoita on niin lapsiperheissä kuin aikuisväestössä ja vanhusväestössä. Resurssien jakaminen kaikkien palveluiden kesken on haasteellista.

Vaikka lapsiperheiden kotipalvelu on lakisääteinen palvelu, niin on useita kuntia, joissa lapsiperheiden kotipalvelua ei ole laajasti markkinoitu ja tarjottu. Näin ollen kunnissa ei ole virallisesti tietoa tarpeen määrästä. Neuvoloissa ja varhaiskasvatuksessa voi tulla esille tilanteita, joissa perheelle haluttaisiin apua. Työntekijöillä ei ole mahdollisuutta osoittaa perheelle heidän tarvitsemaansa tukea ja palvelua. Perheillä voi olla käsitys, että heillä tulee olla lastensuojelun asiakkuus saadakseen tukea ja ohjausta kunnan sosiaalipalveluista. Mielestäni lapsiperheiden kotipalvelu sekä sosiaalihuoltolain mukainen perhetyö ovat palveluita, joita tulisi markkinoida matalan kynnyksen ja varhaisen tuen palveluina. Lisäksi tietoisuuteen tulee tuoda, etteivät palvelut liity lastensuojelun asiakkuuteen. Kehittämishankkeen kautta tehtyjen haastattelujen sekä selvitysten pohjalta näkisin, että mikäli Euran kunta alkaa tuottaa palvelua itse, kasvaa heillä lapsiperheen kotipalvelun asiakasperheiden määrä nykyisestä.

Koen, että kehittämishankkeen prosessiin ja lapsiperheiden kotipalvelun järjestämiseen kunnan omana palveluna ollaan Euran kunnassa myönteisiä. Keväällä 2017 on kuntavaalit, jolloin kuntalaiset valitsevat uudet päättäjät. Mielenkiinnolla seuraan, onko lapsiperheiden ennaltaehkäisevän ja varhaisen tuen palveluiden lisääminen uuden valtuuston prioriteettina. Kahden vuoden kuluttua kaikki sosiaalipalvelut on tarkoitus järjestää maakuntatasolla. Satakunnan osalta lapsi- ja perhepalveluiden kehittäminen käynnistyy 1.3.2017. Tulee nähtäväksi, miten se vaikuttaa Euran kunnan sosiaalipalveluiden tarjontaan ja Perhekeskustoiminnan

kehittämiseen. Kehitteillä oleva palveluiden uudistus painottaa ennaltaehkäisyä ja varhaista tukemista sekä palveluiden yhtenäistämistä ja tasa-arvoistamista valtakunnallisesti. Siltä pohjalta ajattelisin, että Eurassa tullaan tulevaisuudessa tarjoamaan lapsiperheiden kotipalvelua sekä ennaltaehkäisevää perhetyötä laajemmin. Seuraan mielenkiinnolla Satula-hankkeen etenemistä.

Ammatillisesta näkökulmasta opin hanketyön tekemisestä, kunnallisesta palvelukentästä sekä lapsiperheiden palveluiden kehittämisestä valtakunnallisella tasolla paljon. Sote-uudistus avautui opinnäytetyön myötä paremmin, sillä tutustuin lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaan ja sen myötä myös koko sosiaalipalveluiden kentän kehittämiseen.

Tein työharjoittelun Euran kunnan varhaiskasvatuksessa opinnäytetyöprosessin aikana. Kokemukset varhaiskasvatuksen sektorilla antoivat myös näkemystä siitä, miten tärkeää on, että lapsiperheiden palvelut yhtenäistetään ja perheiden parissa työskentelevät vetävät yhtä köyttä. Verkostotyö ja digitalisointi ovat nykypäivän sosiaalialan työssä avainsanoja. Tulevaisuudessa kehitetään myös sosiaalipalveluiden digitalisointia ja verkossa tapahtuvaa sosiaaliohjausta. Uskon, että tulevaisuudessa nämä näkyvät myös lapsi- ja perhetyössä enemmän, mutta ne eivät sulje pois käytännön arjessa tapahtuvaa ennaltaehkäisevää perheitä tukevaa työtä. Perheiden tilanteet ovat kovin erilaisia ja lapsiperheiden kotipalvelun tarve on ilmeinen kunnasta riippumatta. Toivon, että tulevaisuudessa panostetaan ehkäisevään lapsi- ja perhetyöhön ja annetaan tukea riittävän ajoissa ennen kuin lapsi ja/tai perhe ovat umpikujassa.

LÄHTEET

- Asetus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 9.10.1992/912.
- Diakonia ammattikorkeakoulu 2010. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Verkkojulkaisuna: <http://www.diak.fi/opiskelu/opinnaytetyo/Documents/Kohti%20tutkivaa%20ammattik%C3%A4yt%C3%A4n%C3%B6%C3%A4.pdf>
- Eskola, Juhani 2014. Esipuhe. Teoksessa Lammi-Taskula, Johanna & Karvonen, Sakari (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino, 3–4.
- Eura 2020 2010. Strategiset linjaukset vv. 2010–2020. Kunnanhallitus 4.10.2010 ja Valtuusto 18.10.2010.
- Euran kunnan johtavan sosiaalityöntekijän haastattelu 2017. Sähköpostiviesti 30.1. Vastaanottaja Sanna Viitasalo. Tuloste tekijän hallussa.
- Euran kunta 2015. Tilinpäätös 2015. Kunnanhallitus 4.4.2016 ja valtuusto 23.5.2016.
- Euran kunta 2017. Hallinto ja päätöksenteko. Viitattu 8.2.2016. <http://www.eura.fi/fi/hallinto-ja-paatoksenteko/aloitus---.html>
- Euran kunta 2017. Palveluorganisaatio 1.1.2017. Valtuusto 12.12.2016 ja kunnanhallitus 19.12.2016. <http://www.eura.fi/upload/hallinto-ja-paatoksenteko/palvelualueet--vastuualueet-ja--paallikot-112017.pdf>
- Hallituksen esitys eduskunnalle sosiaalihuoltolaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi 2014. Luonnos. Viitattu 30.1.2017. <http://docplayer.fi/959881-Hallituksen-esitys-eduskunnalle-sosiaalihuoltolaiksi-ja-eraiksi-siihen-liittyviksi-laeiksi.html>
- Halme, Nina & Perälä, Marja-Leena 2014. Lapsiperheiden huolet ja avunsaanti. Teoksessa Lammi-Taskula, Johanna ja Karvonen, Sakari (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino, 216–226.
- Itä-Suomen yliopisto i.a. Benchmarking. Viitattu 30.1.2017. <https://www.uef.fi/benchmarking>
- Järvinen, Ritva; Lankinen, Aila; Taajamo, Terhi; Veistilä, Minna & Virolainen, Arja 2012. Perheen parhaaksi, perhetyön arkea. Helsinki. Edita.

Kuntalaki 410/2015.

Kuntaliitto 2015. Lapsiperheiden kotipalvelun tilanteessa suurta vaihtelua. Viitattu 22.5.2016. <http://www.kunnat.net/fi/tietopankit/uutisia/2015/20150521sosiaalihuoltolakitarkasteltavana44kuntaa/Uuden%20sosiaalihuoltolain%20toimeenpano%20lapsiperheiden%20kotipalvelun%20ja%20eräiden%20muiden.pdf>

Kuntaliitto 2017. Kunnan päätöksenteko. Viitattu 8.2.2017. <http://www.kunnat.net/fi/asiantuntijapalvelut/laki/hallintojuridiikka/paatokseteko/Sivut/default.aspx>

Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 817/2015.

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 3.8.1992/734.

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.

Leemann, Lars & Hämäläinen, Riitta-Maija 2015. Matalan kynnyksen palvelut. Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. https://www.thl.fi/documents/10531/1787240/Tietopaketti_Matalan_Kynnyksen_Palvelut.pdf/8bc8490c-c2e2-4ad5-ada8-0ce8df65435e

Leemann, Lars & Hämäläinen, Riitta-Maija 2016. Asiakasosallisuus, sosiaalinen osallisuus ja matalan kynnyksen palvelut. Teoksessa Yhteiskuntapolitiikka 81 (2016:5). <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2016102725606>

Lindqvist, Ulla 2008. Varhainen tuki -kohti hyviä käytäntöjä. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Oppaita ja työkirjoja 2008:7.

Lohjan kaupunki 2016. Lapsiperheiden kotipalvelu ja ehkäisevä perhetyö. Viitattu 18.9.2016. http://www.lohja.fi/default.asp?kieli=246&id_sivu=3005&alasivu=3005

Marklund, Kristin & Simic, Nino (toim.) 2012. Pohjolan lapset – Varhainen tuki lapsille ja perheille. Helsinki: Pohjoismainen hyvinvointikeskus.

Myllymäki, Maarit 2017. Pohjois-Satakunnan peruspalvelukuntayhtymän perhetyönohjaajan haastattelu sähköpostitse 31.1.2017. Vastaanottaja Sanna Viitasalo. Tuloste tekijän hallussa.

Piira, Sanna-Mari 2017. Harjavallan ehkäisevän perhetyön sosiaaliohjaajan haastattelu sähköpostitse 31.1.2017. Tuloste tekijän hallussa.

- Pohjois-Satakunnan peruspalvelukuntayhtymä 2016. Lapsiperheiden kotipalvelu. <http://www.eposa.fi/palvelut/perhepalvelut-2/lapsiperheiden-kotipalvelu-2/>
- Porin kaupunki 2016a. Ennaltaehkäisevä perhetyö. Viitattu 30.1.2017. https://www.pori.fi/material/attachments/hallintokunnat/perusturva/GM8NoGZbV/ennaltaehkaisevaperhetyo_piiirros2.pdf
- Porin kaupunki 2016b. Lapsiperheiden kotipalvelu. Viitattu 30.1.2017. https://www.pori.fi/perusturva/sosiaalijaperhe/aikuissosiaalityo/lapsiperheidenkotipalvelu_0.html
- Puustinen-Korhonen, Aila 2013. Kotipalvelun ja tukipalvelun tilanne Suomessa. Kuntaliitto. <http://www.kunnat.net/fi/tietopankit/uutisia/2013/21102013kotipalvelu/kotipalvelun-tilanne-suomessa-lokakuu-2013.pdf>
- Rauman kaupunki 2016. Ehkäisevä perhetyö ja lapsiperheiden kotipalvelu. <https://www.rauma.fi/wp-content/uploads/2016/11/Ehkaiseva-perhetyo-esite.pdf>
- Satasote 2017. Maakunnallisiin sote-hankkeisiin rekrytoidaan yhteensä kahdeksan työntekijää. <https://www.satasote.fi/?p=1715>
- Sosiaalihuoltolaki 2014/1301.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2015. Sosiaalihuoltolain soveltamisopas. Viitattu 7.12.2016. <http://stm.fi/documents/1271139/1352015/Sosiaalihuoltolain+soveltamisopas.pdf/cb12a5c4-9bfa-4983-adf6-94ca18815f1b>
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2016. Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelma. Helsinki. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74904/Rap_ja_muist_29_2016.pdf?sequence=1
- Sote- ja maakuntauudistus i.a. Sote-uudistus. Hallinto ja tehtävät. Viitattu 20.2.2017. <http://alueuudistus.fi/soteuudistus/hallinto-ja-tehtavat>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015a. Lapsiperheiden kotipalvelu. Päivitetty 1.9.2015. Viitattu 18.9.2016. <https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/sosiaalipalvelut/kotipalvelu>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015b. Perhetyö. Päivitetty 18.11.2015. Viitattu 16.5.2016. <https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/sosiaalipalvelut/perhetyo>

Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi i.a. Kodinhoitoapua vuoden aikana saaneita lapsiperheitä, % lapsiperheistä. Viitattu 30.1.2017.

https://www.sotkanet.fi/sotkanet/fi/taulukko?indicator=s_YqAwA=®ion=s07MBAA=&year=sy4rtc7X0zUEAA==&gender=t

Tilastokeskus i.a. Kuntien avainluvut. Viitattu 31.1.2017.

<http://www.stat.fi/tup/alue/kuntienavainluvut.html#?active1=SSS&year=2016>

Toikko, Timo 2012. Sosiaalipalvelujen kehityssuunnat. Tampere: Tampereen Yliopisto.

LIITTEET

LIITE 1. Lapsiperheiden kotipalveluhakemus

HAKEMUS

Lapsiperheiden kotipalvelu

Hakemus saapunut _____

Henkilötiedot

Hakijan sukunimi ja etunimet	Henkilötunnus
Lähiosoite ja postitoimipaikka	Puhelinnumero
Avio-/avopuolison sukunimi ja etunimet	Henkilötunnus
Kotona asuvien lasten suku- ja etunimet	Henkilötunnus

(jatka tarvittaessa kääntöpuolelle)

Palvelun tarve:

- vanhemman jaksamisen tukeminen
- tuki kasvatukseen liittyvissä asioissa
- avuntarve raskauteen tai vauvan hoitoon liittyvissä asioissa
- vanhemman tai lapsen pitkäaikainen sairaus tai vamma
- ohjaus tai apu kodinhoidossa
- vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen vahvistaminen
- haastavat perhetilanteet (esim. vanhempien ero, monikkoperheet tai erityistukea tarvitseva lapsi)
- äkillinen kriisi sairauden, kuoleman tai muun vastaavan syyn vuoksi

Lisätietoja:

--

Paikka ja päiväys	Hakijan allekirjoitus
-------------------	-----------------------

Kotipalveluhakemus palautetaan alla olevaan osoitteeseen.

Euran Perusturvakeskus
Perhekeskus
Satakunnankatu 12
27510 Eura

Puhelin 044 422 4433
www.eura.fi

LIITE 2. Tuloselvityslomake lapsiperheiden kotipalvelua varten

EURAN KUNTA
SOSIAALITOIMI

TULOSELVITYSLOMAKE

Asiakasmaksulain 734/1992 ja asiakasmaksuasetuksen 912/1992 mukainen selvitys perheen tulotiedoista lapsiperheille annettavaa kotipalvelua varten.

Hakijan nimi		Puolison nimi	
Hakijan henkilötunnus		Puolison henkilötunnus	
Hakijan osoite		Puolison osoite	
Hakijan puhelinnumero		Puolison puhelinnumero	
Hakija	Bruttotulot euroa/kk	Puoliso	Bruttotulot euroa/kk
Palkkatulot (myös sivutoimen tulot)		Palkkatulot (myös sivutoimen tulot)	
Äitiys/-isyysraha		Äitiys/-isyysraha	
Vanhempainraha		Vanhempainraha	
Kela, alle 16-vuotiaan vammaistuki		Kela, alle 16-vuotiaan vammaistuki	
Elatustuet		Elatustuet	
Vuokratulot		Vuokratulot	
Työttömyyspäiväraha tai työmarkkinatuki		Työttömyyspäiväraha tai työmarkkinatuki	
Muut tulot		Muut tulot	
Tulot yhteensä		Tulot yhteensä	
Vähennettävät erät: Maksettava elatusapu (maksutosite liitteeksi)			

Vakuutan antamani tiedot oikeiksi ja hyväksyn, että ne voidaan tarvittaessa tarkistaa.

Paikka ja päivämäärä	Hakijan/hakijoiden allekirjoitukset
----------------------	-------------------------------------

